

BİR VATAN KURTULDU

Atatürk'le İlgili Romanlar Üzerinde
Bir İnceleme

BİLGE ERCİLASUN

YAYIN NU: 1795
KÜLTÜR SERİSİ: 1002

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-237-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Tashih: M. Bilal Erimez

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bilge Ercilasun, 20 Ocak 1945 yılında İstanbul'da doğdu. Bakırköy Kartaltepe İlkokulu'nu, Bakırköy Orta Okulu'nu bitirdi. 1958-1961 yılları arasında İstanbul Kız Lisesi'nde okudu. 1963 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünden 1967 yılında mezun oldu. 1968-1971 yılları arasında Erzurum Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. 1971 yılında Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'na edebiyat öğretmeni olarak atandı. 1973 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne asistan olarak girdi. 2012 yılında emekli oldu. 1975'te bilim uzmanı, 1979'da doktor, 1987'de doçent, 1995'te profesör oldu. Doktora konusu "Servet-i Fünun'da Edebî Tenkit", profesörlük çalışması "İkinci Meşrutiyet Devrinde Tenkit 1-Türkçü Tenkit"tir.

Bilge Ercilasun 1976-1977 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin Seattle şehrinde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. 2001-2002 yıllarında Bişkek'te (Kırgızistan), 2004-2005 arasında Girne Amerikan Üniversitesi'nde (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) öğretim üyesi olarak görev yaptı. Ercilasun'un yeni Türk edebiyatı alanında kitapları ve makaleleri bulunmaktadır. Kitaplarından bazılarının adları şöyledir: *Ahmet İhsan Tokgöz* (1996), *Orhan Veli Kanık* (1998), *Ziya Paşa* (2007), *Türk Romanı ve Hikâyesi Üzerine* (2013), *Tarih Konulu Romanlarda Sarıkamış Harbi* (2016), *Bir Vatan Kaybettiler* (2020).

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	13
GİRİŞ	19
2000 Öncesi Atatürk'le İlgili Romanlara Bir Bakış	21

BİRİNCİ BÖLÜM ROMANLARIN TANITIMI

Romanların Tanıtımı (86 roman)	61
<i>Kuşaklar ya da Ayvalık Yaşantısı</i>	61
<i>Giritli Mustafa</i>	61
<i>Çiçekli Mumlar Sokağı</i>	62
<i>Gazi ve Fikriye</i>	62
<i>Yaralı Yürek</i>	62
<i>Allahın Süngüleri "Reis Paşa"</i>	63
<i>36 Baharı</i>	63
<i>Muhacirler: Bitmeyen Göç</i>	64
<i>Büyük Ayrılık</i>	64
<i>Beyaz Kule</i>	65
<i>Kritimu Girit'in Benim</i>	67
<i>Yorgun ve Yaralı</i>	67
<i>Kalimerhaba İzmir</i>	67
<i>Bıçak Sirtında</i>	68
<i>58 Gün: Mustafa Kemal ile Filistin'den Anayurdun Dağlarına</i>	68
<i>Nereye Yüreğim?</i>	73
<i>Gazi Paşa</i>	73
<i>O Sarışın Kurt</i>	74
<i>Kan ve Çiçekler</i>	75
<i>Rodos'tan Karşıyaka'ya</i>	75
<i>Kıskaç: Bir İmparatorluğun Sancılı Yılları</i>	76
<i>Râna</i>	76
<i>Sarıkamuş'tan Sibiry'a'ya Nargin</i>	77
<i>Zor Yıllar: Sarıkamuş'tan Cumhuriyet'e</i>	77
<i>Mübadiller</i>	77
<i>Veda: Esir Şehirde Bir Konak</i>	78
<i>Umut: Hayat Akan Bir Sudur</i>	79
<i>Sönmeyen Ateş</i>	79
<i>Kir</i>	80
<i>Vardar Rüzgârı</i>	80
<i>Biz Yabancı Değiliz</i>	80
<i>57. Alay Galicya</i>	81
<i>Tün, Gün ve Sabah</i>	81
<i>Selanik'ten İzmir'e</i>	81
<i>57. Alay Çanakkale</i>	82
<i>Asi... Asi...</i>	82
<i>Giritli Feride</i>	82
<i>Zaman Rüzgârı</i>	83

Ulya	83
Kırık Kanatlar	83
Makedonya'dan Esen İmbat	84
İzmir'de Bir Manastır Çınarı	84
Sıdka: Rodoslu Mülteci	85
Midilli'de Söğüdün Gölgesinde	85
Dimitri'nin Kızları I	86
Dimitri'nin Kızları II	86
Selanik'te Sonbahar	87
Mustafa Kemal'in Gizli Emri	88
İzmir'in İncisi	90
Eleni'nin Kızı Halime	90
Balkan	91
Rumeli'ye Veda	91
İfijanya Sevda	91
Anau'lu Anadolu	92
Feraye	92
Küpe Çiçeği	93
Göçmen	94
Hürriyet	94
Ağlama Smyrna Döneceğim	94
Mor Kaftanlı Selanik	96
Aykırı Aşklar	96
Ah Bre Sevda Ah Bre Vatan	97
Selanik Alev Alev	97
Hasret	98
Çalı Harmanı	98
Mehlika	98
Anafartalar'da Her Sabah Erken	99
Şahika&Feraye	100
Sinesaf	100
Ihlamurlar Açarken	100
Ahh Rumeli	101
İşgal ve Kurtuluş	101
Gülüm	102
Kara Zeybek	103
Mustafa Kemal'in Romanı 1: Acılar Masal Oldu	103
Mustafa Kemal'in Romanı 2: Çakır Mustafa	104
Mustafa Kemal'in Romanı 3: Selanik'ten İzmir'e	105
Mustafa Kemal'in Romanı 4: Gazi Paşa	106
Mustafa Kemal'in Romanı 5: Atatürk	107
Roma Kulübü	108
Yedinci Bayrak	109
Zübeyde Hanım ve Oğlu	109
Smyrna'nın Gözyaşları	111
Mütareke Yıllarında Aşk	111
Aç Kapıyı Ben Geldim	112
Hey Onbeşli	112

İKİNCİ BÖLÜM
TEMATİK İNCELEME

TEMATİK İNCELEME	117
2.1. Kişisel Özellikleriyle Atatürk	117
2.1.1. Yalnızlık ve İç Sıkıntısı	117
2.1.2. Üslubu	120
2.1.3. Karakter Özellikleri.....	121
2.1.4. Okuma Merakı	124
2.1.5. Uykusuzluğu ve Rüyalara Olan İlgisi.....	127
2.1.6. Tabiat Sevgisi ve Selanik Özlemi.....	130
2.1.7. Ailesi	132
2.2. Asker Olarak Atatürk	133
2.2.1. Askerî Okuldaki Faaliyetleri ve Çalışmaları.....	133
2.2.2. Değişimi Yaratın Olaylar ve Mekânlar.....	136
2.2.3. Katıldığı Savaşlar.....	141
2.3. Devlet Adamı Olarak Atatürk	179
2.3.1. Atatürk'ün İlkeleri ve Dış Politikası	179
2.3.2. Cumhuriyet ve Devrimler	182
2.3.3. İsyânlar ve Suikastlar	201
2.3.4. Toplumla İlişkisi.....	204
SONUÇ	213
BİBLİYOGRAFYA	241
DİZİN	249

ÖN SÖZ

İçinde bulunduğumuz ülkenin, üzerinde yaşadığımız toprakların uzun ve görkemli bir geçmişi var. 2000 yıldan fazla bir süreden beri tarih sahnesinde olan Türkler, çok çeşitli ve birbirinden uzak coğrafyalarda bir araya gelmiş, devlet kurmuş, çok çeşitli kültürlerden tesirler aldıkları gibi birbirinden çok farklı ulusları derinden etkilemiş bir millettir. İlk çağlarda yüzyıllar boyu Asya'nın uzak bozkırlarında yaşayan, medeniyet kuran, genişleyen Türk milleti, o yüzyıllarda aynı kıtanın içinde yer değiştirmiş, gittikçe batıya kayan geniş bir coğrafya içinde hüküm sürmüşlerdir. Türkler, bin yıl kadar önce daha radikal bir şekilde yer değiştirmiş, ulusun kalabalık bir kolu olan Oğuzlar, muhtelif aralıklarla kısa denecek bir sürede Anadolu ve civarına göç etmişler, dünyaya hükmeden büyük devletler kurmuşlar, kültür ve medeniyetlerini komşu ülkelere yaymayı başarmışlardır.

Bulduğumuz coğrafyayı da içine alan geniş bir bölgede kurulmuş ve tarih sahnesinde önemli bir yer işgal etmiş üç büyük Türk devleti vardı: Büyük Selçuklular, Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti. Osmanlı Devleti 600 yıl aynı hanedan tarafından idare edilmiş, üç kıtaya yayılan büyük bir imparatorluk kurmuş fakat zamanla zayıflayarak çökmüş ve toprakları düşman devletleri tarafından paylaşılmış koca bir imparatorluktur. Kuruluş tarihi 1299 olarak kabul edilen bu devlet, yirminci yüzyılda, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda yapılan Mondros Mütarekesi'yle, bu antlaşmaya attığı imza ile sona ermiş ve bütün toprakları düşmanlar tarafından işgal edilmiştir. Fakat bu işgali kabul etmeyen millet, Mustafa Kemal'in önderliğinde yekvücut olarak 1919-1923 tarihleri arasında önce fiilî bir savaş, sonra da bir diplomasi mücadelesi vererek düşmanı kendi topraklarından atmış, en sonunda da kendi iradesini ortaya koyan bir rejimle ülkesini yeniden şekillendirmeye başlamıştır.

Milletin, Mustafa Kemal sayesinde kenetlendiği ve organize olduğu, yine onun direktifleriyle bu zorlu sürecin üstesinden geldiği çok açık bir hakikattir. Türk milletinin gösterdiği ve başardığı bu değişimin ve yeniden doğuşun en güç kısmı, cephede düşmana karşı yapılan ve kazanılan muharebelerin

olmadığı, yeni bir rejimin kurulması ve ona bağlı olarak bir dizi devrimin gerçekleştirilmesi olduğu bugün artık açıkça görülmektedir. Asırlarca alışılmış, zamanla müzmin ve marazlı bir şekle bürünmüş olan hanedanlığın ve halifeliğin kaldırılması, cumhuriyet idaresi diye tanımlanan yepyeni bir rejime geçilmiş olması, o yıllarda ve o şartlarda gerçekleştirilmiş olan radikal ve ilerici bir adımdır. Bütün karışıklıklara ve siyasi ve sosyal hayatta yaşanan bütün gelgitlere rağmen bu yeni rejim, bu halk idaresi, Atatürk'ün sayesinde ve onun yol göstericiliğiyle gerçekleşmiş ve yine onun sayesinde sağlam temellere oturtulmuş bulunmaktadır.

Atatürk, üç buçuk sene kadar işgal altında kalan bir ülkeyi kurtarmış ve tam bağımsızlığına kavuşturmak için bütün gücüyle direnmiş, tüm dünyaya meydan okuyarak bu arzusunu gerçekleştirmeyi ve düşmanı dize getirmeyi başarmıştır. Atatürk'ün, yıkıntılardan ve enkazdan çıkarttığı Türk milleti, aslında asırlardan beri ihmal edilen, bakılmayan, hizmet götürülmeyen, Orta Çağ'ı yaşamaya mahkûm edilen, gelişmiş dünyadan habersiz, zavallı, perişan, yoksul ve cahil bir durumdaydı, sadece savaş olduğu zaman akla geliyor ve savaşa çağrılıyordu.

İşte bu bakımdan Cumhuriyet idaresinin ve Mustafa Kemal'in hayatımızdaki önemi, başka hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar büyüktür ve hayati bir değere sahiptir. İçinde bulunduğumuz yıllar, yani 2019-2022 arası, Mustafa Kemal'in dehası ile gerçekleştirilen bu varoluş mücadelesinin yüzüncü yılıdır. Elinizdeki kitap, bu yüzüncü yıla küçük bir katkı yapmak amacıyla bir armağan olarak hazırlanmış bulunuyor.

Bir Vatan Kaybettiler adlı kitabımı hazırlarken okuduğum romanlarda rastladığım Atatürk vurgusu dikkatimi çekmişti. Elime aldığım romanların büyük bir kısmında Mustafa Kemal'den ve katıldığı muharebelerden ve onun eseri olan devrimlerden bahsediliyordu. Osmanlı Devleti'nin çöküş yıllarındaki savaşlar anlatılırken konu, Mustafa Kemal'e geliyor ve ondan bir şekilde söz ediliyordu. Mustafa Kemal'in küçük yaşından itibaren uzak veya yakın, az veya çok her konu ve her olay ile bir ilgisi, bir katkısı bulunuyordu. İlkokul sıralarında sınıftaki hocanın "Padişahım çok yaşa!" diye bağırmasını reddederek "Milletim çok yaşa!" diye bağırması, 1897 yılında Türk-Yunan Harbi'ne katılmak üzere bir arkadaşıyla beraber okuldan kaçması gibi onunla ilgili daha pek çok olay, romanlarda geçiyor, bazen bir cümle ile hatırlatılıyordu. Katıldığı veya katılmadığı muharebeler (Balkan Savaşı) de Mustafa Kemal'le bağlantı kurulmak suretiyle romanlarda yer almaktaydı. Başlangıçta, Selanikli olmasından dolayı o kitapta Atatürk'e de yer vermek istemiştim. Fakat romanlardan elde ettiğim malzeme o kadar fazlaydı ki kitabımın hacmi çok büyüdü, genişledi. Böylece ikinci bir kitap ortaya çıkmış oldu.

Kitapta iki bölüm bulunuyor. Birinci bölümde incelemeye alınan romanların tanıtımına yer verildi. Romanlar baskı tarihlerine göre ele alındı ve sıra-

GİRİŞ

2000 ÖNCESİ ATATÜRK'LE İLGİLİ ROMANLARA BİR BAKIŞ

Halide Edip Adivar (1884-1964): İlk eserlerini Meşrutiyet Dönemi'nde vermiş olan Halide Edip, bu yıllarda tanınmış ve aktif bir edebiyatçıdır. Romanları, yazıları ve diğer faaliyetleriyle toplum ve aydınlar üzerinde büyük yankı uyandırmış olan yazar, Türk Yurdu ve Türk Ocağı içinde de faaliyet göstermiş, toplantılara ve konferanslara katılmıştır. Bu faaliyetler, Millî Mücadele döneminde daha da artar ve yazar, ülkenin işgalcilerden kurtulabilmesi için birtakım aktiviteler içinde bulunur. Mondros Mütarekesi'nden sonra işgalcilerin İstanbul'a asker çıkartmalarını hazmedemediği görülür. Yunanlıların İzmir'i işgali, Halide Edip'i çileden çıkararak bir hadise olur. *Türk'ün Ateşle İmtihanı*'nda yazar, kendi haletiruhiyesini “mukaddes cinnet” olarak niteliyor ve şöyle tarif ediyor:

Ben, İzmir'in işgalinden sonra hemen hemen bu mesele hakkında bir kimse ile konuşmamıştım. Fakat İstiklal Mücadelesi hissi bende bir çeşit mukaddes cinnet hâlini almıştı. Artık şahıs olarak yaşamıyordum. Bu millî mukaddes cinnetin bir parçasından ibarettim. 1922'de İzmir'i aldığımız güne kadar benim için hayatta başka hiçbir şeyin ehemmiyeti kalmamıştı.¹

15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlıların İzmir'i işgal etmeleri üzerine İstanbul'da pek çok tepkiler başlar ve İstanbul'un çeşitli mekânlarında mitingler düzenlenir. Halk, bu mitinglere büyük ilgi göstermektedir. Bu mitinglerde devrin tanınmış edebiyatçıları halka hitap ederler ve işgali protesto ederler. Halide Edip de bu mitinglerde konuşan önemli bir isimdir. Özellikle Sultanahmet Mitinginde yaptığı konuşma halka çok tesir etmiş ve bu etkiler günlerce devam etmiş, Halide Edip'i “âdeta bir bayrak kadın” hâline getirmiştir. Miting hakkındaki haberler o günün gazetelerinde yer alır, Halide Edip'in

¹ Halide Edip Adivar, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, Çan Yayınları, İstanbul 1962, s. 24 (Metindeki alıntılar bu baskıdandır).

konuşması sansürlü olarak neşredilir. Yazar, “Hükümetler düşmanınız, milletler dostunuz,” diyerek “gerçek ile ideal arasında kurduğu dengeyi” ifade etmiştir.²

Halide Edip, Sultanahmet Mitinginde coşkulu ve duygulu bir konuşma yapar. İçinde buldukları vahim durumun realist bir tablosunu çizen yazar, vatani kurtarmak için insanları mücadeleye çağırır. Ümit aşıl原因an bu konuşmasıyla yazar, toplum üzerinde büyük bir tesir yaratmıştır. Aşağıda, onun bu tesirli konuşmasından bazı ifadeler verilmektedir:

Kardeşler; evlatlar, size dünyanın verdiği hükmü dinleyiniz: Avrupalı itilaf devletlerinin tecavüz siyaseti bazan hıyanetle ve daima haksız olarak Türkiye’ye çevrilmiştir. Eğer ayda ve yıldızlarda da Türkle Müslüman bulunduğunu söyleseler oralara da istila orduları gönderirlerdi. Nihayet hilali parçalamak için ellerine bir fırsat geçmiştir. Bu kararlarına karşı bizi tutacak hiçbir Garplı kudret yoktur. Bu meselede bu insanî olmayan karara katılmayanlar da aynı derecede, belki daha da mesuldürler. Onların hepsi, insan haklarını ve millet haklarını müdafaa için bir mahkeme kurmuşlar, fakat orada yenilenlerin parçalanması hükmünü vermişlerdir. Türklere günahkâr diyen bu kimselerin kendileri o kadar günahkârdırlar ki, Okyanus’un suları onları temizleyemez.³

Halide Edip o gün orada, meydanda, düşmana boyun eğmemek, teslim olmak ve mücadele etmek üzere halka yemin ettirir. Onun bu tesiri ve kudreti yalnız o gün için değil, sonra da devam etmiş ve Halide Edip’in şöhreti, Sultanahmet nutku ile uzun yıllar sonrasına taşınmıştır.

Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919’da Samsun’a ayak bastıktan, il ve ilçelerdeki çeşitli tanıdıklarıyla temas ettikten sonra yaz aylarında İstanbul’da ve İstanbul dışındaki tanıdığı aydınlara mektuplar yazmış, onların düşüncelerini öğrenmek istemiş ve onları Anadolu’ya davet etmiştir. Halide Edip, 10 Ağustos 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa’ya cevap verir. Mütareke hükümleri ve düşmanların ülkeyi adım adım işgal etmeleri hakkında görüştüğü yerli ve yabancı çevrelerin fikir ve görüşlerini aktarır. Bu mektuba göre Amerikan mandasına taraftar olanlar ağırlıktadır. Kendisi de bu görüşe hak verdiğini söylemekle beraber mektubun sonunda Mustafa Kemal Paşa’nın vereceği karar ne olursa olsun, millî davada onun yanında yer alacağını bildirmektedir. Mektubun sonunda, “Millî davada canıyla ve başıyla çalışanlar arasında sade bir Türk askeri tevazuu ile sizinle beraber olduğumu beyan ederim,” der.⁴

Yazarın Mustafa Kemal’e gönderdiği bu mektup, *Nutuk*’ta yer almaktadır. Gerçekten de Halide Edip bu mektupta ifade ettiği gibi önceden Amerikan mandasına taraftar olduğunu belirtse de Millî Mücadele’nin başından sonu-

² İnci Enginün, “Halide Edib Adıvar: Devirler ve Bir Hayat”, *Halide Edib Adıvar*, Dergâh, İstanbul 2019, s. 18-19.

³ Adıvar, *Türk’ün Ateşle İmtihan*, s. 32-33.

⁴ Enginün, “Halide Edib Adıvar: Devirler ve Bir Hayat”, age., s. 19.

BİRİNCİ BÖLÜM:
ROMANLARIN TANITIMI

ROMANLARIN TANITIMI (86 ROMAN)

Kuşaklar ya da Ayvalık Yaşantısı¹

Romanın yazarı, Girit mübadili bir aileye mensup olan Ahmet Yorulmaz'dır. Ayvalık'ta yaşayan yazar, anı-roman tarzı eserlerinde Girit'ten ve Midilli'den gelerek Ayvalık'a yerleşen mübadillerin hikâyelerini anlatır ve yaşadıkları problemleri dile getirir. *Kuşaklar* romanında da özellikle Giritlilerin Türkiye'ye geldikten sonra karşılaştıkları zorlukları çeşitli karakterler vasıtasıyla anlatmıştır. Romanda ayrıca Giritlilerin, Atatürk ve Cumhuriyet hakkındaki düşüncelerine de yer verilmektedir.

Giritli Mustafa²

Mustafa, Mübadele'de Girit'ten gelerek İzmir'e yerleşmiş bir ailenin çocuğudur. Olaylar yirminci asrın son çeyreğinde başlar. Geriye dönüşle Girit'teki olaylar anlatılır. Giritlilerin, Türkiye'deki savaşları ve gelişmeleri yakından takip ettikleri, Çanakkale Savaşı'ndaki galibiyete çok sevindikleri, böylece Mustafa Kemal'in adını işittikleri belirtilir. Giritliler, İzmir'in işgaline üzülür, 9 Eylül 1922'de Türk ordusunun İzmir'e girişine sevinirler. Romanda, onların, Mustafa Kemal'in başarılarıyla gurur duydukları da belirtiliyor. Ayrıca Atatürk'ün yaptığı devrimlere de yer verilmiştir. Şapka, kıyafet ve harf devrimlerinin yapıldığı ve Mustafa tarafından hepsinin benimsendiği anlatılır. Atatürk'ün eğitime verdiği önemden ve bu konuda hazırlattığı kitaplardan bahsedilir. Atatürk'ün kadın-erkek eşitliği konusundaki hassasiyeti ve kadınlara seçme-seçilme hakkının verilmesi de eserde yer alan konular arasındadır.

¹ Ahmet Yorulmaz, *Kuşaklar ya da Ayvalık Yaşantısı*, Remzi Kitabevi, 4. Basım, İstanbul 2004 (ilk baskı 1999), 224 sayfa. Alıntılar bu baskıdandır.

² Ertuğrul Erol Ergir, *Giritli Mustafa*, Selçuk, Türkiye 2000, 223 sayfa.

Çiçekli Mumlar Sokağı³

Olaylar Batum'da başlar. Batum'da yaşayan karakterler ve aileler tanıtılır ve bir kısmının Tiflis'e göçtükleri anlatılır. Batum'da yaşayan ailelerin önemli bir kısmı yavaş yavaş İstanbul'a göç etmektedirler. Romanın büyük bir bölümü İstanbul'da geçiyor. Ama geçmişteki olaylar vasıtasıyla Batum'a bağlanırlar. Roman, Batum'un tasviriyle başlar. Namlı Hafız, Bogos Ağa, Erguvan, Gülistan, Halit gibi birbirinden farklı karakterlere yer verilmiştir. Eserde, Batum'da yaşayan, İstanbul'a göç eden birbirinden farklı karakterlerin hikâyeleri anlatılıyor. Olaylar Mütareke ve Millî Mücadele yıllarında geçer. Birinci Dünya Savaşı, çok canlı olarak anlatılan, hatırlanan, yakın tarih olarak romanda yer alır. İşgal günlerinde düzenlenen mitinglere yer veriliyor. Roman, Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, Amasya'ya uğrayışı ile sona eriyor.

Gazi ve Fikriye⁴

Romanda Mustafa Kemal'in gençlik yılları, Harbiye'deki öğrencilik yılları, yaptığı işler, katıldığı savaşlar anlatılır. Gittiği yerlerden yakınlarına yazdığı mektuplardan örnekler verilmiştir. Fikriye ile Mustafa Kemal'in birbirlerine karşı olan duygularının gelişmesinden söz edilmiş ve Millî Mücadele yıllarındaki olaylar anlatılmıştır.

Yaralı Yürek⁵

1854 yılında Kafkaslardan İstanbul'a göçen, Rus zulmünden kaçarak gelen bir Karaçay ailesi anlatılıyor. Roman, bu ailenin sorumluluğunda Türkiye'ye getirilen Batur'un hayatını ve mücadelelerini konu almaktadır. Vaka zamanı 1854-1930 arasındır. Romanda Mondros Mütarekesi'nden sonra ülkenin işgal edildiği, Batur'un Kırkkilise'ye (Kırklareli) yerleşerek Doğu Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgal edilmesi üzerine bu bölgede meydana gelen direniş hareketinin oluşmasında büyük katkılar sağladığı, konuşmalarıyla halkı yönlendirdiği anlatılıyor.

³ Yılmaz Karakoyunlu, *Çiçekli Mumlar Sokağı*, Doğan Kitap, İstanbul 2000, 293 sayfa. Alıntılar bu baskıdandır.

⁴ Hıfzı Topuz, *Gazi ve Fikriye*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2001, 287 sayfa. Alıntı bu baskıdandır.

⁵ Yalçın Toker, *Yaralı Yürek*, Toker Yayınları, İstanbul 2001, 224 sayfa.

İKİNCİ BÖLÜM:
TEMATİK İNCELEME

TEMATİK İNCELEME

2.1. Kişisel Özellikleriyle Atatürk

2.1.1. Yalnızlık ve İç Sıkıntısı

Mustafa Kemal, mizacı ve karakteri bakımından yaşlılarından çok farklı idi. Onun yaşlılarından üstünlüğü ve ileriliği, küçük yaşından itibaren hissedilmekte, fark edilmekte idi. Romanlarda bu konuda bir hayli malzeme bulunmaktadır (*Beyaz Kule, Zübeyde Hanım ve Oğlu, 58 Gün, Gazi Paşa, Reis Paşa*). *Beyaz Kule* romanında Mustafa Kemal'in karakteri tasvir ediliyor. Bu tasvirde, onun diğerlerinden ayrı olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. O, giyinişiyle, görünüşüyle, zekâsıyla, her türlü özelliğiyle farklı, üstün ve meziyet sahibi bir insandır. Çok okuması, çok düşünmesi onun daha da entelektüel bir şahsiyet olmasını sağlamıştır. Her durumda ve her şartta (savaşta bile) temiz, titiz ve tertipli görünüşü, her zaman kaliteye olan düşkünlüğü ve her zaman kaliteyi araması, her konuda düşünmesi, fikir üretmesi ve çözüme ulaşması, onu mümtaz bir şahsiyet hâline getirmiştir. Bu durum Harp Okulu'nda iken gelişmeye ve olgunlaşmaya başlamış, ondan sonraki yıllarda adım adım genişleterek ilerlemiştir. Zamanla o, çağının en seçkin insanlarından biri olmuştur. Düşmanlarının bile ona saygı duydukları bir gerçektir.

Mustafa Kemal, Harp Okulu'ndayken sınıfının en zeki, en yakışıklı, en şık ve en temiz giyinen öğrencilerinden biriydi. Batı medeniyetinin Osmanlı'daki ilk uğrak yerlerinden olan Selanik'te büyümesinden dolayı "cemiyetin ince muaşeret kaide-lerini" diğer arkadaşlarına oranla daha iyi biliyordu. Gayet iyi dans eden, Türkçeyi iyi kullanan, oldukça centilmen bir delikanlıydı; yakışıklılığı ve yüksek etkileme gücü sayesinde bilhassa çevresindeki kadınlar üzerinde çok çabuk tesir bırakıyordu. Duruşu, yürüyüşü, konuşması ve sergilediği tavırlarla yaşından daha olgun gösteriyordu. Çok kuvvetli bir ikna kabiliyetine sahipti; sorunlarını konuşarak çözüyordu. Herhangi bir kavgaya da karışmamıştı (s. 109-110).

Romanlarda üzerinde durulan bir konu da Mustafa Kemal'in psikolojisidir. *Çakır Mustafa (Mustafa Kemal'in Romanı 2)* romanında onun ruh durumu şöyle tahlil ediliyor:

Zeki, çalışkan ve sevecen bir öğrenci olarak hocalarının gözüne girmiş, arkadaşlarının da sevgi ve takdirlerini kazanmıştı. Herkes onun ıslıl ıslıl gülen gözlerine bakıp, tatlı sözlerini dinlerken haz duyuyordu. Arkadaşları onu huzur içinde ve sakin yarıradılışı olarak biliyordu. Ama o, benliğindeki manevi bir yalnızlığın huzursuzluğu içindeydi. Bunun kaynağı İstanbul'un, memleketin kötü yönetilen havasıydı. Bunu hissettiği hâlde, kendisi de içindeki huzursuzluğa bir anlam veremiyordu. İç yüzünü anlayamadığı ruh sıkıntılarının etkisi altında küskün, kederli bir hâlde kitaplara dalıyor, okuyor, kendisine yeni ufuklar arıyordu (s. 216).

Romanlarda ele alınan bir nokta da Mustafa Kemal'in gençlik yıllarında, içinde bulunduğu duygulardır. Bunlar, yalnızlık ve iç sıkıntısı olarak ifade edilebilir. Yalnızlığın, Mustafa Kemal'in mizacının bir özelliği olduğu, onun her zaman yalnız olmayı tercih ettiği anlaşılıyor. *Reis Paşa* romanında Atatürk'ün iç dünyasına ve düşüncelerine de yer verilmiştir. Sık sık yalnız kalması, düşüncelere dalması ve eskileri hatırlaması anlatılır. Böylece eskiden yaşanmış bazı olaylara da yer verilmiş olur.

Diğer bir özellik ise huzursuzluk ve iç sıkıntısıdır. *Zübeyde Hanım ve Oğlu* romanında onun psikolojisi, "Huzursuz, içe dönük, bunalımlar içinde. Tanıyanlar bunalımları yalnızlığa ve delikanlılığa bağlıyorlar," cümlesiyle ifade ediliyor (s. 84). Bu durumun devriyle ilgisi olduğu açıktır. Yaşadıkları devir yasaklarla örtülüdür. Harbiye'nin kurmay bölümündedirler. Toplanıp tartışırlar. Fakat kitap destekleri yoktur. "Her şey yasak, her şey sansürlüdür. Batı'nın ünlü generallerinin savaş hakkında yazdıkları kitapları bile okula sokmaları" engellenmektedir. Masanın etrafında "herkes gizli olarak edindiği bilgileri" aktarır. "Mustafa Kemal akli yasakları anlayamaz. Bir asker başkalarının deneyimlerle elde ettiği teknikleri neden öğrenemez, yasaklar kime yarayacak, bilgisiz komutanlar hangi savaşı kazanacak, bilgiden korkanların amacı ne?" diye düşündüğü belirtilir (s. 84). Romanda Mustafa Kemal'in bu hâlini yıllar sonra Afet İnan'a anlattığı belirtiliyor ve onun değerlendirmelerine yer veriliyor. Tasvir, yazarın, "Küskündür, kederlidir, asidir. Kime karşı ve niçin? Bunu kendi de bilemez," ifadesiyle bitiyor (s. 85).

Mustafa Kemal'in iç sıkıntısı ve bunalımı, *Çakır Mustafa (Mustafa Kemal'in Romanı 2)* romanında da ele alınmaktadır. Eserde Mustafa Kemal'in hatıra defterinden bazı satırlar aktarılmıştır. Mustafa Kemal, Harbiye'yi bitirmiştir. 27 Şubat 1379 (1903) tarihinde hatıra defterine şöyle yazmıştır:

27 Şubat 1379 (1903). Cuma, saat 07.00. Selanik'ten geleli üç ay kadar oldu. Kavuşmamın ilk günlerinde intizam-ı hayata (yaşam düzenine) bir çığır bulduğum

SONUÇ

Çalışmamızda, 2000’li yıllarda Atatürk’ü konu olarak işleyen, ona veya girdiği savaflara, yaptığı hizmetlere az veya çok yer veren romanları ele almış bulunuyoruz. Bunlar, Atatürk’ü çekirdek konu olarak alan veya motif olarak ona yer veren eserlerden ibarettir. Burada önce kitabımızda ele aldığımız romanlara toplu bir bakış yapmak gerekmektedir. Atatürk’le ilgili olan bu romanları üç grupta topladık: 1. Atatürk’ün Hayatını Ele Alan Romanlar, 2. Atatürk’ün Katıldığı Savaşları Konu Alan Romanlar, 3. Cumhuriyeti ve Devrimleri Konu Alan Romanlar... Belirlediğimiz bölümlere tek tek bakmak ve romanların ortak özelliklerini tespit etmek istiyoruz.

İncelediğimiz romanların dökümünü yaptıktan sonra bu romanlarda Atatürk’le ilgisi veya yakınlığı bakımından hangi unsurların yer aldığı meselesi üzerinde duracağız ve romanların, Atatürk’ün özelliklerini hangi ölçüde yansıttığı konusuna değineceğiz. Ayrıca romanların edebî, sosyal ve tarihî bakımdan öneminden söz edeceğiz. Bu konuda tespit ettiğimiz hususları “Romanlardaki Diğer Özellikler” başlığı altında sunacağız (Bu başlık altında şu alt başlıklar bulunuyor: Tekrarlanan Olaylar, Girit Meselesi, Türklük Hassasiyeti, Belgesel Romanlar, Romanlara Yansıyan Atatürk, Atatürk ve Rüyaalar, Devlet Kurucusu Atatürk, Atatürk ve Basın, Millî Mücadele ve Memleket Edebiyatı).

1. Atatürk’ün Hayatını Konu Alan Romanlar

İlk olarak Atatürk’ün hayatını konu alan romanlar üzerinde duracağız. Bunlar, biyografik karakterde olan eserlerdir. Bu tip romanlarda Atatürk’ün hayatının bir bütün olarak ele alındığı veya kısmî olarak işlendiği görülüyor. Atatürk’ün hayatının bütün olarak anlatıldığı eserlerden biri, Yılmaz Gürbüz tarafından kaleme alınan beş kitaplık roman serisidir. Yazar, bu kitaplardan ilkini 1981 yılında yayınlamış, 2000 yılından sonra onu yeniden ele almıştır. İlk yayınında *Acılar Masal Oldu* adıyla yayınlanan bu kitapta Atatürk’ün çocukluk ve gençlik yılları anlatılmaktadır. Kitabın önemli bir farkı, Zübeyde Hanım ile Ali Rıza Bey’in hayatlarından ve ailelerinden de bahsedilmesi, ayrıca Selanik şehrinin 1870’li yıllardaki durumunun tanıtılmasıdır. Kitap, Atatürk’ün Manastır Askerî İdadisi’ne girmesiyle sona eriyor. Kitap, 2000’den sonra *Mustafa Kemal’in Romanı 1: Acılar Masal Oldu* adıyla yeniden yayınlanmıştır. Yazar, daha sonra Atatürk’ün hayatını yeniden ele almış ve *Selanik’ten İzmir’e* adıyla 2006 yılında yayınlamıştır. Bu hacimli kitap, Atatürk’ün Latife ile evlenmesiyle sona eriyor.

2010 yılından sonra yazar, Atatürk'ün hayatını bir bütün olarak ele alıyor ve *Mustafa Kemal'in Romanı* başlığı altında beş ciltlik bir roman dizisi hâlinde yayınlıyor. İlk üç cildi daha önceki yayınlarının bir araya toplanarak ciltler hâlinde düzenlenmesinden meydana geliyor. *Gazi Paşa* adını taşıyan dördüncü ciltte Lozan görüşmeleri ve Cumhuriyet'in kuruluşu anlatılıyor. 1927 yılında *Nutuk*'un okunmasıyla sona eriyor. Son cilt *Atatürk* adını taşıyor ve ölümüne kadar geliyor. Burada dış siyaset ve devrimler ele alınıyor. Atatürk'ün uygulamaları, diğer devletlerle yaptığı antlaşmalar, çeşitli kurumların hayata geçirilmesi, hastalığı ve ölümü anlatılıyor. En çok yer verilen konu, Atatürk'ün Türk dili ve Türk tarihi üzerindeki çalışmalarıdır. İncelemede de belirtildiği gibi bu romanların adları şöyle tespit edilmiştir: *Mustafa Kemal'in Romanı 1: Acılar Masal Oldu*, *Mustafa Kemal'in Romanı 2: Çakır Mustafa*, *Mustafa Kemal'in Romanı 3: Selanik'ten İzmir'e*, *Mustafa Kemal'in Romanı 4: Gazi Paşa*, *Mustafa Kemal'in Romanı 5: Atatürk*.

Atatürk'ün hayatının konu edildiği romanlardan biri de *Gazi ve Fikriye* adını taşır. Burada Atatürk'ün Fikriye ile tanışması ve arkadaşlığı ele alınıyor. Daha çok Fikriye'nin Atatürk'e olan duygularından bahsediliyor. Bu romanda Mustafa Kemal'in hayatından bir kesit alınmış, onun Fikriye ile tanıştığı yıllar (gençlik yılları) anlatılmıştır.

Beyaz Kule'de Mustafa Kemal'in çocukluk ve ilk gençlik yılları anlatılır. Roman, Meşrutiyet'in ilanından sonra sona eriyor. Aslında burada 31 Mart Olaylarının hazırlık günleri de verilmektedir. Romanın en önemli tarafı, Mustafa Kemal'in Harbiye'deki ve subay çıktığı günlerdeki fikir ve düşüncelerinin tahlillerinin yapılması, Şam'da geçirdiği günlerin ayrıntılı olarak verilmesi ve yorumlanmasıdır. Burada Mustafa Kemal'in, daha sonraki yıllarda Cumhuriyet'i ilan etme ve bu yeni rejime bağlı kurumları kurma fikrinin nasıl ve ne şartlarda oluştuğu, Atatürk'ün bu yıllarda hangi aşamalardan geçerek bu neticelere ulaştığı sebepleriyle anlatılmaktadır. Atatürk'ün bu günlerde okuduğu kitapların, özellikle Şam'da iken gördüğü, yaşadığı ve şahit olduğu olayların ona nasıl tesir ettiği ve zihnindeki kavramların nasıl oluştuğu ortaya konulmuştur. Yazarın gazetecilik ve araştırmacılık konusundaki çalışmalarına rağmen kitap, bir roman olarak da oldukça ilgi çekicidir ve tahlil ve yorum ağırlıklıdır. Kitap, daha sonraki baskılarında Zübeyde Hanım'ın oğluna ifadesi esas alınarak *Sarı Paşam* adıyla yayınlanmıştır.

Atatürk'ün hayatını konu alan bir başka roman, *Zübeyde Hanım ve Oğlu* adını taşıyor. Kurgu ve üslup bakımından oldukça başarılı bu eser, bir roman kurgusu taşımakla beraber Atatürk'ün hayatını belgelere dayanarak oldukça gerçekçi bir biçimde aktarmayı başarmıştır. Merak unsurunun kullanılması, akıcı ve edebî bir üslupla yazılması eserin başarılı taraflarındandır. Romana tahlilî bir bakış hâkimdir. Bazı olaylar, Mustafa Kemal ve Zübeyde Hanım olmak üzere iki farklı bakışla verilmektedir. Bazen bunlara bir üçüncü ba-

kış (yazarın bakışı veya yorumu) da eklenmiştir. Genel olarak kronolojik bir yapıda olmasına rağmen bazen önemli olaylar, iki veya üç farklı bakışla ele alınmış ve tahlil edilmiştir. Böylece farklı kişiler tarafından yapılan farklı bakış ve yorumlar ortaya çıkmıştır. Romanın adı da buradan geliyor. Bu durum kitaba, roman özelliğini kazandıran bir özellik olmuştur. Yazar, gerçeklerden ayrılmamaya çalışırken tarihî şahsiyetlerin iç dünyalarına eğilmekle eserinin usta bir kalemden çıkmış bir roman olmasını da sağlamıştır. Eser, bu özelliğiyle psikolojik roman olma özelliğini de taşımaktadır. Burada Mustafa Kemal'in, bir taraftan annesi, diğer taraftan ülkenin kurtulması ile ilgili duygu ve düşünceleri, bu iki ana mesele arasında kalması, bunlarla boğuşması ustaca verilirken romandaki dramatik unsur da sağlanmış, böylece romanın çatısı ustaca kurulmuş olmaktadır.

58 Gün: Mustafa Kemal ile Filistin'den Anayurdun Dağlarına adlı eserde 1918 yılının Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasını da içine alan ve Mustafa Kemal'i merkeze alarak düzenlenmiş 58 günün hikâyesi anlatılmaktadır. Belgesel bir roman olan bu eser, 58 günde farklı coğrafyalarda (güney cephesi ve Halep, İstanbul, İzmir, Çanakkale, Adana gibi) yaşanan olayları gerçeğe uygun bir şekilde verirken kahramanların ruh tahlillerini de yansıtan ve bu suretle gerilimi sağlayan bir eserdir. Mustafa Kemal merkezde olmak üzere özellikle Mondros Mütarekesi'nin kişiler üzerinde yarattığı olumsuz tesirleri vermek bakımından çok ustaca düzenlenmiş bir romandır. Bu hâliyle belgesel eserlerin tekdüzeliğinden sıyrılmış, roman kimliği kazanmış, dramatik yapısı kuvvetli bir eser hâline gelmiştir. Romanda hem kahramanlar hem de yazar tarafından yapılmış pek çok tahlil bulunmaktadır. Eser, siyasi bir roman olma özelliğini de taşıyor. Eserde kumandanın (Mustafa Kemal) iç dünyası da başarılı tahlillerle veriliyor.¹

Attila İlhan'ın hazırladığı üç romanlık bir dizide, Atatürk'ün Millî Mücadele yılları verilmektedir. *Allahın Süngüleri "Reis Paşa"*, *Gazi Paşa* ve *O Sarışın Kurt* adlarını taşıyan bu üç eser de belgesel roman türünde eserlerdir. Yazar, bunlarda her türlü belgeden faydalanmış (gazete, kanun maddesi, bildiri, anlaşma hükümleri gibi), gerçeklerin ifadesi olan bu tarihî notlardan hareket etmek suretiyle Millî Mücadele'nin kişiler üzerinde yarattığı etkileri, bütün derinliği ve çıplaklığı ile yorumlamıştır. Roman kahramanlarının iç dünyaları kadar dış dünyanın da tasvir edildiği bu kitaplarda, özellikle savaşın tabiattaki tahribatını anlatan Büyük Taarruz'un başlamasının tasviri dikkate değer. Burada bir taraftan tabiatın bütün unsurları verilmekte ve bunların savaş yüzünden ne kadar zarar göreceği tasvirler yoluyla gözler önüne serilmekte, diğer

¹ Romanda çerçeve konu, Amerikalıların Irak'a açtıkları savaştır. Romanda, bu savaşla yüzyıl önce Birinci Dünya Savaşı'nda aynı bölgede İngilizlerin güney cephesindeki harekâtı hatırlanmış ve iki savaş arasında bir bağlantı kurulmuştur. Bu suretle Birinci Dünya Savaşı'nın 1918 yılındaki son 58 gününün Mustafa Kemal merkezli hikâyesi, romanın asıl konusunu oluşturur.

tarafından başkumandan başta olmak üzere bütün kumandanların taşıdıkları tarihî ve sosyal sorumluluk ve yük, yine tasvir ve tahlillerle anlatılmaktadır. Yazar, değişik, farklı ve çok işlenmiş üslubuyla romanının ilk bakışta bir belgeler yığını olarak görünmesine rağmen edebî eserin kurgusundaki dramatik yapıyı sağlamış, roman boyunca merak unsurunu ustaca idare etmesini bilmiştir. Millî Mücadele'nin belgesel tarihi olarak görünen bu romanlar aynı zamanda Mustafa Kemal'in ruh dünyasını, yalnızlığını, duygu ve düşüncelerini verebilen usta bir yazarın elinden çıkmış olgun eserlerdir. Bu romanlarda da Mustafa Kemal, başkahraman olarak görünmektedir. Yazar, romanlarındaki anlatım tekniğinde gösterme tekniğini tercih etmiştir. Bu da romanlara işleklik kazandıran bir anlatım şeklidir. Fakat üçüncü roman zaten diğer iki romanda anlatılan olayların senaryolaştırılmış şekli olduğu için buradaki sahneler çok daha tesirli ve çarpıcı olarak düzenlenmiştir. Üçüncü roman, İzmir Suikastı ile bitmektedir. Romanda özellikle son sahne, çok tesirli, çok dramatik olmak bakımından vurucu ve duygulu yapısıyla dikkati çekiyor.

Burada ele alacağımız bir diğer roman, Mustafa Kemal'in Çanakkale Savaşlarındaki rolünü anlatan *Anafartalar'da Her Sabah Erken* adını taşıyor. Bu romanda, Çanakkale Savaşı'nın Anafartalar'da yapılan kısmı, Mustafa Kemal merkezli anlatılıyor. Savaşın belli bir kesitini alan yazar, bu muharebeler esnasında Mustafa Kemal'in rolünü ve ağırlığını ortaya koymak istemiştir. Bunun da ayrıca başarılı bir cephe romanı olduğunu söyleyebiliriz. Romanın başında eserin Mustafa Kemal ve arkadaşlarına ithaf edildiğini bildiren bir ibare bulunuyor.

Selanik'te Sonbahar adlı romanda Atatürk'ün fikirleri ve geleceğe olan mesajı, farklı bir mekânda ve farklı bir durumda verilmektedir. Burada Mustafa Sağır'ın yaptığı suikast sonucu Mustafa Kemal'in vurulması, sakat kalması, bu yüzden Millî Mücadele'nin gerçekleşmemesi, ülkenin önce Amerikan mandası altına girmesi, Amerikalılar gittikten sonra da ülkede iç savaşın çıkması gibi fantastik bir dünya yaratılmıştır. Bu fantastik ortama rağmen gerçekler verilmiş, bunlar da Mustafa Kemal'in yeni nesillere mesajı şeklinde (geleceğe bırakılan mektuplar hâlinde) sunulmuştur. Romana hâkim olan, Atatürk'ün *Nutuk*'ta ve Gençliğe Hitabe'de yer alan duygu ve düşünceleri olmuştur. Böylece ülke oldukça geç ve acılı bir şekilde bağımsızlığına kavuşmuş olacaktır. Bunun da yine Atatürk'ün sayesinde (gençliğe bıraktığı yol gösterici ve uyarıcı mektuplarla) gerçekleştirilmiş bir durum olduğu romanda vurgulanıyor.

Bazı romanlarda Atatürk'ün özel hayatının muhtelif devirlerinden bahsedilir. Mustafa Kemal'in ilk gençlik yıllarından söz eden romanlar, *Mübadiller* ile *Ahh Rumeli*'dir. *Mübadiller*'de, bu romanların yazarının ailesinin, Selanik'te Zübeyde Hanım'ın komşusu olduğu belirtilir. Yazarın babası, Mustafa Kemal'i ilk gençlik yıllarında bir iki defa görmüş, onun durmadan Türk ve Türklükten bahsettiğini, konuşmalarında ben demeyip biz dediğini duymuş ve bundan etkilenmiştir. *Ahh Rumeli* romanının ilk sayfalarında Hafize Ana'nın komşu-

DİZİN

A

- Abdülhak Hamit (Tarhan) 125, 237
Abdülhamit II. 48, 66, 78, 119, 199
Abide Doğan 46, 87
Acılar Masal Oldu (1984) (Gürbüz) 54, 103 bk.
Mustafa Kemal'in Romanı 1: Acılar Masal Oldu
Acının Askerleri (Günel) 54
Aclun Dağları 71
Aç Kapıyı Ben Geldim (Köse) 112, 141, 175, 178, 219
Adana 90, 106, 108, 150, 153, 154, 187, 190, 204, 217
Adana Kız ve Erkek Muallim Mektebi, Adana Muallim Mektebi 90, 150, 154
Adanalı 69, 154
Adapazarı 156, 178
Âdil 212
Adnan Adıvar, Dr. 26, 29, 128, 166
Âfet, Âfet İnan 107, 118
Afgan 179
Afganistan 179
Afyon 46, 52, 93, 103, 112, 162, 226
Ağın 90
Ağlama Smyrna Döneceğim (Engin) 94, 111, 169, 223
Ağustos Başağı (Çokum) 53
Ah Bre Sevda Ah Bre Vatan (Altınyelekliloğlu) 97, 103, 169, 223
Ahh Rumeli (Gürbüz) 101, 121, 132, 145, 155, 218, 231, 232
Ahmet Bican Ercilasun 17
Ahmet Hamdi Tanpınar, Tanpınar 50, 51, 56, 234
Ahmet Hamdi Tanpınar (Enginün) 50
Ahmet Hikmet Müftüoğlu 54
Ahmet Kaşıkçı 99
Ahmet Yorulmaz 61, 83, 231, 232
Aka Gündüz 45, 46
Aka Gündüz (Doğan) 46
Aka Gündüz'ün Romanlarında Kadın (Sınar) 46
Akaretler 122
Akdeniz 29, 81, 153, 230
Akın (Çamlıbel) 15, 55-57, 237
Akın Üner 98
Aksaray 73
Akşam 25, 39, 40
Akşehir 49
Alexandre, Yugoslavya Kralı 179
Alev Sınar 46
Alfons, İspanya Kralı 179
Ali Çetinkaya 167
Ali Dilber 97
Ali Ezger Özyürek 64
Ali Fethi (Okyar) 66, 105, 107
Ali Fuat, Ali Fuat Paşa (Cebesoy) 66, 104, 106, 125, 136-138, 148, 151-152, 154, 177, 210, 211
Ali Fuat Bey (Türkgeldi) 72
Ali Naci (Karacan) 39
Ali Rıza Bey, Ali Rıza Efendi 54, 65, 103, 104, 109, 110, 132, 215
Allahısımarladık (Karakurt) 54
Allahu İnkâr Mümkün mü? 127
Allahın Süngüleri "Reis Paşa" (İlhan) 63, 123, 127, 155, 165, 166, 203, 207, 217, 233
Allenby, General 153
Alman, Almanlar 112, 122, 133, 145, 147, 152, 206, 220, 221
Almanca 206
Almanya 143, 190, 221, 226, 227
Alphonse Daudet 126
Altan Deliorman 206
Amasya 36, 62, 105, 111, 167, 174, 178, 226
Amasya Tamimi 167
Amerika 31, 66
Amerikan 22, 23, 133, 146, 151, 179, 218
Amerikan Koleji 151
Anadolu 13, 16, 22-25, 28-33, 36, 40-45, 48-54, 56, 63, 68, 69, 76-79, 85, 91-96, 98, 101, 105, 106, 108, 109, 112, 123, 128, 135, 144, 146, 151, 154-156, 164, 165, 167, 168, 171-178, 182, 184, 189, 190, 198, 199, 209, 221, 223-227, 230, 231, 235, 236, 239 Batı

- Anadolu 48, 52 bk. Garbi Anadolu
 Anadolu Ajansı 23, 36, 164
 Anadolu Kulübü 190
 Anadolu Notları (Güntekin) 43
 Anadolu Selçuklu Devleti 13
 “Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal’le Mülakat” (Ünaydın) 37
 Anafartalar’da Her Sabah Erken (Kaşıkçı) 99, 142, 143, 218, 221, 229, 232
 Anafartalar Grup Komutanlığı 99
 Anafartalar Ovası 99
 Anau’lu Anadolu (Oflaz) 92, 175, 224, 226
 Anıtkabir 76, 125, 208
 Anıtkabir Özel Defteri 208
 Ankara (Karaosmanoğlu) 30, 33
 Ankara Halkevi 56
 Ankara İstihbaratı 73
 Ankaralı Âşık Ömer bk. Behçet Kemal Çağlar
 Ankara Palas 190
 Ann Bridge 55
 Antakya 82
 Antep (Gaziantep) 52, 166
 Anzak, Anzaklar 96, 102, 144
 Anzavur Ahmet 166
 Anzavur İsyanı 48
 Aptülhat Akşin 179-181
 Arabistan 48
 Aralov bk. Semyon İvanoviç Aralov
 Arap, Araplar 52, 69, 100, 112, 139, 149, 151, 187, 220, 221
 Arapça 150, 186, 187, 212
 Arıburnu, Arıburnun 99, 144
 Arnavut 101, 105, 121
 “Arslan Gerilir de Öyle Atlar” (Beyatlı) 44
 Asansör 64
 Asi... Asi... (Kutlu) 82, 194, 229
 Asi Nehri 82
 Asya 13
 Atatürk 11, 14-16, 55, 56, 57, 64, 76, 80, 82, 84, 85, 90, 94, 102, 107-109, 117, 119, 123-127, 131-133, 179, 180-189, 191, 194, 197-202, 204, 206-212, 215-220, 227-230, 233-239 bk. Mustafa Kemal ve Gazi maddeleri
 Atatürk Orman Çiftliği 107
 Atatürk Şairi 55, 56 bk. Behçet Kemal Çağlar
 Atatürk ve Makedonya Türklüğü (Hamzaoğlu) 201
 Atatürk’ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi (Akşin) 180
 Atatürk’ün Hatıra Defteri (Tezer) 127
 “Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar ve Kitaplığı” (Borak) 125
 Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar, 2 cilt 125
 Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar, 24 cilt 125
 Atatürk’ün 10. Yıl Nutku 94
 Atatürk’ün Hastalığı (Ünaydın) 36
 Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri (Goloğlu) 212
 Atatürk’ü Özleyiş (Ünaydın) 36
 Ateşten Gömlek (Adıvar) 24, 25, 160, 236
 Ateş Yılları (Dinamo) 47
 Atina 96, 97, 179
 Atılı Spor Kulübü 190
 Attila İlhan 63, 73, 74, 120, 121, 207, 217, 219, 233, 236
 Avcılık Kulübü 190
 Avrathisar 133
 Avrupa 88, 93, 106, 125, 135, 164, 190, 201
 Avrupalı 22, 151
 Avustralya 102
 Avustralyalı, Avustralyalılar 51, 69, 142
 Avusturya 79
 Ayasofya 173
 Aydın 26, 31, 32, 51, 54, 91, 101, 111, 155, 171, 187, 209
 Aydın Ahmet 209
 Ayıntap bk. Antep
 Aykırı Aşklar (Gökbudak) 96, 142, 144, 222, 224, 225
 Ayla Kutlu 82, 109
 Aysel (Aka Gündüz) 45
 Ayşe Çolakoğlu 76
 Ayşe Kulin 78, 79
 Ayvalık 61, 83, 85
 Azerbaycan 73
 Aziziye 150
- B**
- Baalbek 68
 Baba Kumandan (Mustafa Kemal) 99, 143
 Babamız Atatürk (Atay) 40
 Bab Faraj Meydanı 150
 Bağdat 70
 Bakırköy 88
 Bakkal Osman 212
 Balıkesir 64, 89
 Balkan (Alptekin) 91, 174, 222, 224
 Balkan Antantı 179
 Balkan Devletleri 88
 Balkan Festivali 180

- Balkan Harbi bk. Balkan Savaşı
 Balkanlar 75, 94, 104, 109, 132, 201, 231
 Balkanlı 68
 Balkan Savaşı, Balkan Savaşları 14, 51, 73, 75, 77, 78, 80, 88, 101, 104, 105, 109, 113, 121, 164, 192, 199, 219, 220, 231
 Bandırma 156, 161
 Bandırma Vapuru 161
 Baron Oteli 149
Bartın Üniversitesi Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu 28-30 Nisan 2016, Bildiriler Kitabı, Cilt 1, 85
 Basra 70
 Başkumandanlık Meydan Muharebesi 23, 52
 bk. Büyük Taarruz
 Batı müziği 64
 Batı, Batı cephesi 36, 79, 111, 177, 178, 225, 226
 Batılı 156, 236 bk. Garplı
 Batı medeniyeti 66, 134, 183
 Batı Trakya 141, 208, 209
 Batman Köprüsü 127
 Battal Gazi 27
 Batum 36, 62, 174, 226
 Behçet Kemal Çağlar (Ankaralı Âşık Ömer) 15, 55, 56
 Bekirağa Bölüğü 111, 172
 Bekir Ali 212
 Bekir Büyükarkın 54
 Bekir Sami Paşa 159
 Belçika 84
 Belen 194
 Berna Moran 31
 Bernard Lewis 200
 Beşiktaş Pazarı 122
Beş Şehir (Tanpınar) 51, 234
 Beyazıt Meydanı 122
Beyaz Kule (Meydan) 65, 117, 121, 127, 131, 132, 134, 136, 180, 210, 216, 233
 Beyaz Ruslar bk. Ruslar
 Beykoz 173
 Beyoğlu 40, 65, 125, 136, 137 bk. Pera
 Beypazarı 156
 Beyrut 139
 Beyşehir 156
 Beyt San 148
Bıçak Sırtında (Eskil) 68, 175, 178, 225
 Biga 51, 100, 156
 Bigalı 100
 Bilge Ercilasun 46, 57
 1917 Ekim İhtilali (Rusya) 80
 Bingazi 77, 219
 Birinci Cihan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, Birinci Dünya Savaşları, Dünya Savaşı 13, 30, 31, 47-49, 52, 62, 65, 67-69, 73, 74, 75, 84, 90, 91, 94, 96, 100-102, 105, 112, 113, 122, 126, 127, 142, 146, 147, 154, 164, 169, 172, 200, 206, 217, 219, 220, 222, 223, 226, 230
 Birinci İnönü, Birinci İnönü zaferi 29, 35, 36, 49, 63, 68, 73, 91, 106, 123, 170
 Birinci Türk Dili Kurultayı 185
Bir Mülkiyet Kalesi (Kemal Tahir) 48
 Birol Emil 42, 43
Bir Sovyet Diplomatomun Türkiye Anıları 1922-1923 (Aralov) 208
Bir Vatan Kaybettiler (Ercilasun) 14
 Bitlis 105, 142, 146, 152, 220
 Bizans 27
Biz İnsanlar (Safa) 53
Biz Yabancı Değiliz (Kızıldağ) 80, 142, 144, 168, 223
 Boğaz (Çanakkale Boğazı) 142
 Boğaziçi 130
 Boğazlar 221
 Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey 111, 224
 Bolkar Dağları 152
 Bolu 63, 156, 166
 Bosna 79, 104, 227
 Bozkır 156
Bozkırda Sabah (Büyükarkın) 54
 Budiyenni 167
 Buhara Elçiliği 36
 Bulgaristan 94, 206
 Bulgarlar 94, 175
 Burhan Cahit Morkaya 52
 Burhan Günel 54
 Bursa 39, 88-91, 128, 164, 165, 169, 189, 225
 Bursa Ahmet Vefik Paşa Hastanesi 89
Büyük Ayrılık (Anadol) 64, 161-163, 223
 Büyük Millet Meclisi 105, 164, 169 bk.
 TBMM
 Büyük Selçuklular 13
 Büyük Taarruz 40, 41, 48, 49, 73-75, 79, 83, 85, 91, 93, 109, 127, 158, 159, 161, 162, 167-170, 172, 173, 176, 178, 179, 217, 223, 224, 226, 230, 234 bk. Başkumandanlık Meydan Muharebesi

Büyük Türk Klasikleri 26, 30, 31, 33, 36, 39, 40, 45-47, 52, 54, 56

C

Can Eryümlü 67
 Canan Tan 98
 Caprini, Kont 111
 Catherine I. Gavin 55
 Cavit Bey, Maliyeci 97
 Cebeci 24, 190
 Cemal, Atatürk'ün yaveri 126
 Cemal Paşa 147
 Cemal Paşa, Mersinli 148, 149, 154
 Cemi Mardam, Suriye Başbakanı 179
 Cenin 68
Cennet Kızın Cinneti (Adivar) 26
 Cesaret Tepe 99
 Cevat Abbas 108, 122, 126, 152, 155
Cevdet Bey ve Oğulları (Pamuk) 54
 Cezayirli 51
 CHP 107
 Conkbayırı 47, 99, 143
 Cote d'Azur 105, 121
Cumhuriyet (Özakman) 54
Cumhuriyet 2 (Özakman) 54
 Cumhuriyet, cumhuriyet 14, 15, 40, 42, 45, 46, 52-56, 61, 63, 64, 73, 75-77, 80, 81, 83-86, 90, 92, 99, 101, 106, 107, 109, 127, 168, 182-185, 189, 190-193, 199-201, 203, 204, 206, 215, 216, 226-229, 234, 235, 237-239 Cumhuriyet'in 10. Yılı, Cumhuriyet'in onuncu yılı 54, 55, 56, 94, 108, 194, 228, 230 bk. Türkiye Cumhuriyeti

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (Enginün) 24, 28-31, 34, 42, 43, 45, 48, 49, 50, 53, 54, 56
Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 96
Cumhuriyet Türküsü (Işınsu) 53

Ç

Çağlayanlar (Müftüoğlu) 54
Çakır Mustafa bk. *Mustafa Kemal'in Romanı 2: Çakır Mustafa*
 Çakmak köyü 175
Çalı Harmanı (Üner) 98, 175, 178, 226
Çalıküşu (Güntekin) 41, 42, 127
 Çamcı 92
 Çamlıca Tepesi 44, 129
 Çanakkale 15, 26, 34, 37, 38, 47, 48, 50, 55,

61, 63-65, 67, 70, 72, 75, 76, 80-83, 85, 86, 91, 94-96, 100, 102, 105, 132, 142-146, 167, 169, 171, 200, 217-222, 229-232, 236, 237
 Çanakkale cephesi, Çanakkale Muharebeleri, Çanakkale Savaşı, Çanakkale Savaşları, Çanakkale 15. 34, 37, 47, 48, 55, 61, 63, 64, 67, 70, 75, 76, 80-83, 86, 91, 94-96, 100, 102, 105, 132, 142-146, 169, 171, 218-222, 229-232, 236 Çanakkale zaferi 38, 85, 200, 222 Çanakkale şehitleri 26, 55, 102, 143 bk. Gelibolu Savaşı
Çankaya (Atay) 40, 161
 Çayağzı 103
 Çerkez 49, 51, 63, 77, 168, 230
 Çerkez Ethem, Çerkez Ethem İsyanı 49, 51, 63, 168, 230
Çiçekli Mumlar Sokağı (Karakoyunlu) 62, 145, 174, 226
 Çivril 156
 Çorlu 96
 Çorum 177
 Çukurova 152
 Çumra 106

D

Dağa Çıkan Kurt (Adivar) 26
Dağ Başını Duman Almış (Özdeş) 52
Dağın Öteki Yüzü (Atasü) 54
Daily News 75
 Damat Ferit (Paşa) 111
 Darwinizm 125, 135
 Dayıoğlu İsyanı 178
 Dedeağaç 175, 224
 Delibaş Mehmet 68
 Deli Halit bk. Halit Paşa
 Demet Altınyelekliloğlu 97, 102, 103, 108
 Demirci Efe, Demirci Mehmet Efe 103, 167
 Demirhisar 91
 Denis Weatley 55
 Denizli 67
 Dereköy 96
 Dersim isyanı 202
 Devlet Tiyatrosu 56
Devrimler ve Tepkileri (1924-1930) (Goloğlu) 211
 Dıraçlı 146
Dikmen Yıldızı (Aka Gündüz) 45, 46
 Dimetoka 75
 Dimetokalı 75, 143
Dimitri'nin Kızları I (Kızıldağ) 86, 142, 222

Dimitri'nin Kızları II (Kızıldağ) 86, 223
 Divriği 64
 Diyarbekir 192
Diyorlar ki (Ünaydın) 38
 Doğu-Batı sentezi 136
 Doğu cephesi, Doğu 96, 105, 126, 127, 142, 167, 176, 178, 220, 226, 230
 Doğu Trakya 62, 175
 93 Harbi 51, 103, 104, 109, 132, 162
 9 Eylül (1922) 54, 61, 65, 74, 81, 83, 85, 86, 91, 98, 103, 106, 109, 161, 168, 200, 223, 224, 230
 Dolmabahçe Sarayı 107, 185
 Dolmabahçe Stadı 196
Doludizgin (Kocagöz) 48
 Dr. Adnan bk. Adnan Adıvar
 Drama 98
Duatepe (Adıvar) 26, 27, 238
 Dumlupınar 27, 51, 111, 173
 Dünya Savaşı Bk. Birinci Dünya Savaşı
Düşmana İpucu Veren Eşşekler (Göktulga) 47
 Düzce 48, 63, 156, 166, 178, 230
 Düzce İsyanı 48
 Düz Tepe 99

E

Edebiyat Tarihi ve Tenkit (Ercilasun) 57
Edebiyata Dair (Beyatlı) 45
 Edirne 83, 84, 100, 109, 175, 206, 224
 Edremit 63, 64, 92, 93, 209, 210, 227, 229
 Edward VIII. İngiltere Kralı 179
Efenin Hikâyesi (Adıvar) 26
 Ege 16, 24, 53, 64, 65, 83, 93, 103, 163, 168, 219, 223, 231
 Ege adaları 16, 219, 231
Eğil Dağlar (Beyatlı) 43
 “Eğil Dağlar” (Beyatlı) 44
 “Eğil Dağlar” (Banarlı) 43
 Elazığ 64, 90, 189
Elefteros Typos 101
Eleni'nin Kızı Halime (Ardalı) 90, 170, 223, 231
58 Gün: Mustafa Kemal ile Filistin'den Anayurdun Dağlarına, *58 Gün* (Yıldırım) 68, 130, 131, 142, 147, 154, 217, 221
57. Alay Çanakkale (Bilgin) 82, 142, 205, 221, 229, 232
57. Alay Galiçya (Bilgin) 81, 145, 222, 229, 232

Elmadağ 177
 Emanullah Han, Afgan Kralı 179
 Emevî, Emeviye 123
 Emin Bey 160
 Emine Perran Yücel 85
 Enginün bk. İnci Enginün
 Enver Bey (Enver Paşa) 122, 220
 Erbaa 156
 Ercüment Ekrem Talu 52
 Erendiz Atasü 54
 Erenköy (İstanbul) 173
 Erenköy (Çanakkale) 86, 144, 222 bk. Renköy
 Ergani 192
Ergenekon (Karaosmanoğlu) 30, 35, 36, 54
Ergenekon Destanı 30
 Ermeni, Ermeniler 49, 51, 142, 156, 177, 192, 220
 Erol Toy 53
 Ertuğrul (Gazi) 44
 Ertuğrul Erol Ergir 61
 Erzurum 156
 Erzurumlu 156
 Erzurum ve Sivas Kongreleri 105, 167, 169
 bk. Sivas Kongresi
 “Eser” (Beyatlı) 43
Esir Şehrin İnsanları (Kemal Tahir) 48
Esir Şehrin Mahpusu (Kemal Tahir) 48
 Estia 101
Eşber (Tarhan) 237
 Ethem 212

F

Fahri Celal Göktulga 47
 Fahri Ersavaş 55
 Faliş Rıfıkı (Atay) 23, 39-41, 211
 Falkenheim 122
 Farsça 212
 Faruk Nafiz (Çamlıbel) 15, 55, 56, 160, 237
Faruk Nafiz Çamlıbel (Birinci) 56
 Fatih (İstanbul) 40, 173
 Fatih Mitingi 174
 Fatih Sakallı 85, 98
 Fatih Sultan Mehmet 185
 Fatma Gürel 63
 Faysal, Irak Kralı 179
 Faysal 69, 73, 150, 151
 Fecr-i Âti 28
 Fenerbahçe takımı 66
 Fener Rum Patrikhanesi 112

Feraye (Gökbudak) 92, 100, 142, 163, 222, 223, 232
 Ferda Bozoklar Ardalı 90, 100
 Feriye 64
 Fethi Naci 49
 Fethi Okyar bk. Ali Fethi Okyar
 Fevzi Paşa, Fevzi Çakmak 26, 27, 74, 97, 158, 159, 167 bk. Kavaklı Fevzi Paşa
 Feyyaz Sağlam 141, 208
 Fikret Arıt 51
 Fikriye 62, 74, 87, 106, 131, 158, 216, 219
Firavun İmanı (Buğra) 49
 Foça 65
 Fransız, Fransızlar 69, 73, 88, 93, 97, 101, 106, 108, 125, 133, 153, 155, 166, 179, 180, 194, 199, 229, 231
 Fransız Büyük Devrimi 199
 Fransızca 101, 125, 126
 Füzuzan Sümer Utkan 112

G

Galata Köprüsü 137
 Galıçya 81, 145, 146, 222, 229, 232
 Gani Müjde 87, 155
 Garbi Anadolu 156 bk. Anadolu
 Gar Gazinosu 190
 Garplı 22 bk. Batılı
 Gazi 27, 39, 46, 74, 75, 84, 90, 106-108, 110, 117, 126, 132, 143, 154, 155, 158- 163, 165, 173, 182-184, 187, 188, 202, 203, 204, 207, 208, 210, 216, 217, 219, 233, 234 Gazi Mustafa Kemal Atatürk 11 bk. Mustafa Kemal ve Atatürk maddeleri
 Gazi Eğitim Enstitüsü 90
Gazi Mustafa Kemal (Morkaya) 52
 Gazi Mustafa Kemal İlkokulu 84
Gazi Paşa (İlhan) 73, 74, 155, 158, 160, 165, 203, 207, 217, 233
Gazi Paşa (Gürbüz) bk. *Mustafa Kemal'in Romanı 4: Gazi Paşa*
Gazi ve Fikriye (Topuz) 62, 206, 216
 Gazozcu Haydar 212
 Gelibolu 82, 143, 144
 Gelibolu Savaşı 102 bk. Çanakkale Savaşları
Gençliğe Hitabe (Atatürk) 194, 195, 197, 218
Geometri (Atatürk) 186
 Gerede 156, 178
 Gezer Köşkü 132
 Giresun 91

Girit 61, 67, 81-83, 90, 96, 100, 145, 171, 172, 197-200, 215, 230, 231
 Giritli 61, 67, 81, 82, 170-172, 197, 199, 200, 222, 225, 226, 228, 231, 232
Giritli Feride (Eskil) 82, 170, 225, 231
Giritli Mustafa (Ergir) 61, 200, 226, 228, 231, 232
 Glasgow 212
 Gonca Gökalp Alpaslan 17
Göç Destanı 57
Göçmen (Balkı) 94, 142, 144, 222
 Gökhan Gökçe 91
 Göktürk Ömer Çakır 17
 Gömböş, Macar Başbakanı 179
 Gönen 77, 156, 168
 Gustav Adolf, İsveç veliahdı 179
 Gülcan Çolak 186
 Gülcemal Vapuru 98, 210
 Gülhane Parkı 107, 182
 Gülseren Engin 67, 94, 111
Gülüm (Altınyelekliloğlu) 102, 142, 222
Gün Batarken (Talu) 52
 Güngör Mazlum 83, 100
 Güney Cephesi, güney cephesi 52, 75, 79, 113, 142, 147, 178, 217, 221, 230
 Güven Park 190

H

Haçlı, Haçlı Seferleri 184, 204
 Hadi Paşa 65
Hâkimiyet-i Milliye 23, 26, 36, 40, 73, 112, 164
Halâs (Mehmet Rauf) 46
 Halep 68-70, 105, 142, 149-154, 217, 221
 Halepli 70, 149
 Halide Alptekin 91
Halide Edib Adıvar (Enginün) 22
 Halide Edip (Adıvar) 21-29, 35, 40, 45, 76, 111, 123, 124, 128, 129, 157, 160, 165, 166, 168, 174, 207, 235, 236, 238 Halide Onbaşı 23, 162
 Halil İnalçık 201
 Halim Erker 84, 90
 Halit Efendi 212
 Halit Paşa 107
 Hama 70, 151
Hamasi Türk Şiiri Antolojisi (Ersavaş) 55
 Hamdullah Suphi Tanrıöver 54
 Hanya 100
 Harbiye 62, 104, 118, 122, 165, 216

- Hareket Ordusu 141
 Harf Devrimi, harf devrimi 84, 85, 211, 229
 Harf İnkılabı Komisyonu 36
 Harp Akademisi, Harp Okulu 104, 117, 126, 133, 134, 135, 137, 145, 180
 Hasan Âli Ediz 208
 Hasan Eskil 68, 82
 Hasan İzzettin Dinamo 47
 Hasan Tahsin, gazeteci 64, 91, 97, 111, 168-170, 230 bk. Osman Nevres
 Hasan Tahsin Paşa, Arnavut Hasan Tahsin Paşa, Kel Hasan, Kel Tahsin 101, 105, 121, 219
 Hasan Tahsin Abakan 84, 90, 210
Hasret (Tan) 98, 175, 177
 Haşet Kitabevi 125
 Hatay 82, 108, 180, 194, 229
 Havran 85, 86, 145, 209, 229
 Havza 64, 132, 167, 174, 210, 225, 226, 229, 230
 Haydarpaşa 167
 Haymana 32
 Hendek 156
Hep Bu Topraklar İçin (Arıt) 51
 Herriot, Fransız Başbakanı 179
Hey Onbeşli (Utkan) 112, 161, 164, 219, 225, 226
 Hıfzı Topuz 62
 Hicaz 138, 146, 147
 Hikmet Bey 126
 Hilafet ordusu 165
 Hilal-i Ahmer Cemiyeti 160
 Hilmi Ziya Apak 90
Himmet Çocuk (Adıvar) 26
 Hintli 51, 69, 147
 Hippolyte Taine 53
 Hitler 84, 190, 226
 Hortacı Camii 133
 Hrisostomos, Metropolit 91, 97, 169, 170
 Hristiyan 67, 69, 112, 136, 172, 183, 185
 Hristiyan Karaman Türkleri 112
 Hukuk Fakültesi 107, 111
Hukuk-ı Beşer (Hasan Tahsin) 97, 170
 Humus 70, 151
 Hüdâvendigâr 44
Hükümet Meydanı (Tarus) 51
 Hülya Argunşah 47-49, 51, 52, 54
Hürriyet (İçözü) 65, 94, 191, 226, 228
 Hüseyin 212
 Hüseyin, Mekke Şerifi 69
 Hüseyin Adıgüzel 81, 101, 166
 Hüseyin Ağa 104
 Hüseyin Avni, Manastırlı 81
 Hüseyin Rahmi Gürpınar 174
 Hüseyin Rauf bk. Rauf Orbay
- I**
- İhlamlar Açarken* (Mazlum) 100, 174, 224, 232
 İlgın 156
 Irak 69, 146, 151, 179, 217
 Irak Savaşı 69
 Ispartalı 112
- İ**
- İfjinya Sevda* (Berkan) 91, 169, 223
İkdam 24, 28, 29
 İkinci Dünya Savaşı 76, 85, 232
 İkinci İnönü (Savaşı) 44, 49, 73, 74, 79, 93, 106, 160, 167, 172, 230
 İkinci Türk Dili Kurultayı 185
 İktisat Kongresi 106, 184, 203, 235
 İlhan Tarus 51
İlyada Destanı (Homeros) 34
 İncesu 78
 İnci Enginün, Enginün 22-24, 27-31, 33-38, 40-43, 45, 47- 51, 53-56, 103
 İnebolu 35
 İnegöl 90
 İngiliz 46, 69, 70, 72, 73, 76, 79, 94, 95, 99, 106, 122, 142, 144, 148, 150, 151, 152, 164, 167, 173, 221, 224, 230
 İngilizce 24, 34, 101, 212
 İngilizce Heceyi Sadeleştirme Cemiyeti 212
 İngiliz Konsolosluğu 151
 İngiliz Muhipleri Cemiyeti 112
 İngiltere 66, 89, 179, 203
İnkılap Ötkünçleri (Şapolyo) 54
 İnönü Muharebesi 40 bk. Birinci ve İkinci İnönü (Savaşları)
 İskandinav 87
 İskeçe 98
 İskenderiye 68, 69
 İskenderun 70, 72, 73, 152, 153
 İskoçyalı 51
 İslam 32, 44, 139
 İsmail Bilgin 81, 82
 İsmail Fazıl Paşa 136
 İsmet Bey, İsmet Paşa, İsmet İnönü 26, 27, 35, 51, 74, 106, 127, 148, 158, 159, 165, 167

İsmet Berkan 91
 İspanya 179
 İstanbul 21, 22, 24-32, 34, 36-38, 40-43, 45-57, 61-94, 96-109, 111, 112, 118, 121-123, 125, 129, 130, 133, 135-138, 141, 144, 146, 147, 151, 154-157, 161, 163, 164, 167, 168, 170-175, 177, 178, 183, 185, 186, 192, 201, 204-206, 208, 217, 219, 222, 224, 230, 231, 235, 236
 İstanbul'daki Zafer Alayı 74
 İstanbullu 25, 49
 İstanbul Üniversitesi 204
 İstiklal Madalyası 75, 202
 İstiklal Mücadelesi 21, 204 bk. İstiklal Savaşı
 İstiklal Savaşı, İstiklal Harbi, İstiklal Muharebesi 16, 28, 36, 38, 43, 44, 46, 47, 51- 53, 57, 69, 73, 91, 92, 102, 141, 154, 155, 165, 172, 175, 187, 192, 200, 220, 224, 235, 236
İstiklâl Yolunda (Ünaydın) 36, 38
 İsveç 179
 İsviçre 28, 34
İşgal ve Kurtuluş (Adıgüzel) 101, 155, 166, 210, 225, 232
 İşkodralı Fazıl (pilot) 69
 İtalya 86, 172
 İtilaf Devletleri 69
 İttihatçı 48, 110, 170, 199, 221
 İttihat Terakki 66, 109
 İzmir 21, 23, 24, 30, 40, 41, 43, 44, 46-48, 52, 61, 64, 65, 67, 68, 70, 74-77, 81-86, 90, 91, 93-98, 100, 101, 103, 105-107, 109, 111, 112, 122, 123, 128, 142, 155, 156, 158, 161-163, 167-170, 172, 174, 177, 182, 184, 187, 189, 193, 200, 202, 203, 205, 207, 210, 215-218, 223, 224, 226, 228-230, 235, 237
İzmir'de Bir Manastır Çınarı (Z. İzmirli-Y. İzmirli) 84, 90, 193, 226, 228, 237
İzmir'den Bursa'ya 23, 40
İzmir'in İncisi (Z. İzmirli-Y. İzmirli) 90, 182, 193, 226, 228, 237
 İzmir Müdafaa-yı Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti 95
 İzmir Suikastı 75, 202, 203, 210, 218, 226, 228, 230, 1926'da Atatürk'e yapılan suikast 84
 İzmit 156
 İzzettin Efendi, Velihaht 99

J

Jansen Planı 190
 Japon 179
 Jean-Jacques Rousseau 125

K

Kadınhanı 156
 Kadifekale 162
 Kafkaslar 62
 Kafkasya 36
Kalimerhaba İzmir (Eryümlü) 67, 168, 223
Kalpakkıllar (Kocagöz) 48
 Kaman 178
 Kanadalı 51
 Kanal Seferi 65
Kan ve Çiçekler (Kızıldağ) 75, 142, 221
Kan ve İman (Talü) 52
 Karabineri 51
 Karacabey 156
 Karaçay 62
 Karadeniz 48, 173
 Karakol, karakol (teşkilatı) 90, 111, 170, 172, 189, 224, 230
 Karaman 112, 156
 Kara Mustafa 166
 Kara Vasıf 160
Kara Zeybek (Altınyeleklioğlu) 103, 124, 128, 169, 210, 223, 225
 Karıncalı Dağ 103
 Karol II., Romanya Kralı 180
 Kars 45
 Karşıyaka 76, 90, 163, 182
 Kartaltepe 27
 Kasımiye Mahallesi 133
 Kastamonu 107, 184
 Katıma 68, 152
 Katolik 24, 162
 Kavaklıdere 190
 Kavaklı Fevzi Paşa 159 bk. Fevzi Çakmak
 Kavala 98
 Kayalar 64
 Kayseri 56, 78, 178, 184, 185
 Kayserili 184, 185
 Kâzım Karabekir 97, 167, 226
 Kâzım Şinasi 39
 Kel Hasan bk. Hasan Tahsin Paşa
 Kel Tahsin bk. Hasan Tahsin Paşa
 Kemal Anadol 64

- Kemal Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi* (Şapolyo) 54
 Kemalci 194, 229
 Kemalist 31, 32, 54
 Kemal Paşa bk. Mustafa Kemal
 Kemal Tahir 48, 50
 Keriman Halis 84
 Keskin 98, 99, 177, 178, 225
 Keskin Kuvayımilliyesi 177
 Keskinli 98, 177, 178
 Kılıçlar Beli 177
 Kılıkış 133
Kırık Kanatlar (Mazlum) 83, 190, 226, 228
 Kırkkilise (Kırklareli) 62, 175, 225
40 Yılda 40 Roman (Fethi Naci) 49
 Kırmızı Ahmet Efendi, Kızıl Ahmet Efendi 133
 Kırmızıderililer 31
 Kırmızı Mehmet Efendi, Kızıl Mehmet Emin Efendi 133
Kıskaç: Bir İmparatorluğun Sancılı Yılları (Çolakoğlu) 76
 Kız Öğretmen Okulu 107
 Kilisliler 69, 151
Kir (Yağcı) 80, 145, 175, 178, 219, 225, 232
 Kirmasti 156
 Kocatepe 159
 Koçhisar 156
 Konstantin 158
 Konstantinopolis 144 bk. İstanbul
 Konya 51, 63, 68, 106, 156, 178, 208, 225, 230
 Konya İsyanı 68, 178, 225
 Kordonboyu (İzmir) 161, 162
 Kozana 64
 Körfez (İzmir) 162
 Kösten Adası 94, 95 bk. Uzunada
 Kraemer Palas, Kramer Otel 75, 98 bk. Naim Otel
Kritimu Girit'im Benim (Altınsay) 67, 171, 199, 231
 Kubilay, Kubilay Olayı 107, 204
 Kurtuluş Güran 179
 Kudüs 112
 Kumandan 27, 34, 51, 70, 71, 99, 130, 131, 143, 144, 148-154, 159, 161, 170, 195, 208, 210, 219 bk. Mustafa Kemal
Kurt Kanunu (Kemal Tahir) 48
 Kurtuluş Savaşı 46, 101, 180 bk. İstiklal Savaşı
Kuşaklar ya da Ayvalık Yaşantısı (Yorulmaz) 61
Kutsal Barış (Dinamo) 47
Kutsal İsyan (Dinamo) 47
 Kuvayımilliyeciler 28, 48, 49, 51, 64, 69, 73, 89, 91, 92, 101, 103, 111, 160, 164, 165, 167, 168-170, 174, 223
 Kuvayımilliyeciler 46, 48, 51-54, 78, 89, 92, 169, 173, 224
 Kuvayk Irmağı 151
 Kuzguncuk 136
Küçük Ağa (Buğra) 49
Küçük Ağa Ankara'da (Buğra) 49
 Küçük Asya 44
Küçük Fedailer (Arıt) 52
 Küçükkuyu 67, 83
Küpe Çiçeği (Gökbudak) 93, 175, 178, 182, 225
 Kütahya-Eskişehir Savaşları 73
- L**
- Lale Devri 66
 Langaza 131
 Latife Hanım, Latife 73, 74, 81, 87, 106, 107, 129, 146, 196, 215
 Latin harfleri 189
 Lawrens 73
 Lehli 126
 Liman von Sanders 147, 148
 Lincoln 210
 Lloyd George 30, 183
 Londra 25, 36
 Londra Konferansı 36
 Lozan Antlaşması, Lozan 36, 85, 96, 106, 216
 Lüleburgaz bozgunu 88
- M**
- Macar, Macarlar 126, 179
 Mac Arthur, Amerikan Genelkurmay Başkanı 179
 Madame Corinne 108, 109
 Madam Hilda Christianus 206
 Mahmut Goloğlu 211
 Makbule (Hanım) 104, 129, 157
 Makedonya 48, 193, 201, 210, 226, 228, 237
Makedonya'dan Esen İmbat (Z. İzmirli-Y. İzmirli) 84, 90, 193, 210, 226, 228, 237
 Manastır 64, 74, 81, 84, 104, 125, 132, 215
 Manastır Askerî İdadisi, Manastır Askerî Lisesi, Manastır Askerî Okulu, Manastır Lisesi 74, 81, 104, 125, 132, 215

- Manisa 82, 90, 155, 175
 Manisalı 175
 Marksistler 74
 Marmara Adası 51
 Maşatlık Mitingi, Maşatlık 91, 94, 95, 168-170, 223, 230
 Materyalizm 125, 135
 Medine 147
Mehlika (Gürbüz) 98, 99, 182, 191, 202, 203, 226, 228
 Mehmet Akif (Ersoy) 26, 143
 Mehmet Asım 23
 Mehmet Emin Yurdakul, Mehmet Emin 15, 55, 120, 133
 Mehmet Rauf 46
 Mehmet Şahin 185
 Mekke 69, 147
 Memleketçi edebiyat, Memleket Edebiyatı, memleket edebiyatı 41-43, 215, 235, 236
 “Memlekettten Bahseden Edebiyat” (Beyatlı) 44
 Menemen Olayı 107, 202
 Menemen Ovası 64
 Meriç Nehri 175
 Mersinli 148, 154
 Mestan 133
 Meşrutiyet, Meşrutiyet dönemi (II)
 Meşrutiyet) 21, 64, 66, 78, 79, 91, 104, 170, 216, 227, 235, 236, 239
 Metaksas, Yunan Başbakanı 179
 Metin Köse 112
 Metristepe 29, 44
 Mıntıka Sanat Okulu 83, 190, 228
 Mısır 25
 Mısırlı 69
 Miçiyaviç, Polonyalı şair 126
 Midilli 61, 85, 86, 171, 209
Midilli’de Söğüdümlü Gölgesinde (Deniz) 85, 145, 209, 229, 232
 Midillili 85
 Millî Edebiyat, Millî Edebiyat Akımı 235, 239
 Millî Mücadele 15, 21-26, 28-31, 33-36, 38-43, 45-52, 54, 55, 62, 64, 65, 68, 69, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 82, 83, 86-88, 90-93, 96, 98, 100, 101, 103, 106, 108, 112, 113, 123, 129, 145-147, 154, 155, 157, 160, 162-165-172, 174, 175, 177, 178, 181, 199, 201, 207, 208, 215, 217, 218, 221, 223-226, 230, 231, 233, 235-238 Millî Güçler 111 Millî Mücadele Dönemi 21, 48
 Millî Mücadeleciler 43, 48, 91, 108, 111, 175, 223, 225
Millî Savaş Hikâyeleri (Karaosmanoğlu) 28, 30
 Milne Hattı 89, 166
 Miloş Adası 175
 Mine Kaya Sağlam 83
 Misakımillî 70, 179, 180, 229
 Mondros, Mondros Mütarekesi 13, 21, 62, 64, 70-72, 76, 79, 95, 96, 101, 105, 108, 111, 151, 152, 168, 169, 174, 178, 217, 221, 230, 233
Modern Türkiye’nin Doğuşu (Lewis) 200
 Montrö Antlaşması 179
Mor Kaftanlı Selanik (Karakoyunlu) 96, 121, 130, 131, 219
 Mora 126
 Moskof 45
 Moudros 71 bk. Mondros
 Mudanya Mütarekesi 73, 175
Muhacirler: Bitmeyen Göç (Özyürek) 64, 229
 Muharrem Hasbi Un Fabrikası 64
 Muhtar Tevfikoğlu 37
Mukayeseli Edebiyat (Enginün) 34
 Muratlı 98
 Musevi 80, 192
 Mustafa Kemal, Mustafa 13, 14, 22-24, 27-31, 33-39, 41, 43, 44, 47, 51-56, 61-70, 73-77, 80-85, 87-89, 91-113, 117-171, 174, 177-183, 185-187, 191, 194, 195, 197-212, 215-226, 228-235 Kemal Paşa 22, 24, 28, 32, 35, 37-39, 70, 112, 122, 124, 128, 157, 159-162, 165, 171, 174, 178, 198, 199, 201-203, 207-209, 211, 212 Mustafa Kemal Paşa 22, 24, 28, 35, 37-39, 70, 112, 122, 124, 128, 157, 159-162, 165, 171, 174, 198, 199, 201-203, 207-209, 211, 212 Mustafa Kemal Bey 47
 Mustafa Kemaller 55 Kolağası Mustafa Kemal 77, 141, 219 Miralay Mustafa Kemal Bey 56, 144 Selanikli Yarbay Mustafa Kemal 81 bk. Atatürk ve Gazi maddeleri
Mustafa Kemal (Özgül) 186
Mustafa Kemal Balkanlar’da (Deliorman) 206
Mustafa Kemal’in Gizli Emri (Sayılan) 88, 164, 225, 232
Mustafa Kemal’in Romanı 1 Acılar Masal Oldu (Gürbüz) 54, 81, 103, 132, 215, 216, 233
Mustafa Kemal’in Romanı 2 Çakır Mustafa (Gürbüz) 82, 104, 118, 123, 126, 134, 205, 207, 216, 220, 233

Mustafa Kemal'in Romanı 3 Selanik'ten İzmir'e (Gürbüz) 82, 105, 123, 142, 154, 205, 207, 216, 220, 233

Mustafa Kemal'in Romanı 4 Gazi Paşa (Gürbüz) 106, 183, 202, 204, 207, 216, 233

Mustafa Kemal'in Romanı 5 Atatürk (Gürbüz) 107, 126, 132, 179, 182, 183, 186, 187, 204, 207, 216, 233

Mustafakemalpaşa 156

"Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Bey'le Mülakat" (Ünaydın) 38

Mustafa Mecdi Bey 129

Mustafa Özbacı 52, 54, 56

Mustafa'nın Hilesi (Göktulga) 47

Mustafa Reşit Paşa 53

Mustafa Sagir 146, 218

Mustafa Yıldırım 68

Muş 105, 142, 146, 220

Mübadele 61, 64, 67, 77, 81, 83, 84, 86, 91, 96, 98, 100, 101, 112, 145, 172, 199, 222, 225, 226

Mübaddiller (Gürbüz) 77, 123, 133, 218

Mükerrem Kâmil Su 54

Mülkiye 91

Müslüman, Müslümanlar 22, 32, 69, 133, 136-139, 185, 187, 198, 208

Mütareke 70, 71, 72, 151

Mütareke Yıllarında Aşk (Aysu) 111, 172, 224

N

Nablus 68, 112, 147, 151, 152, 219, 226

Naciye 104

Naim Oteli 75, 202 bk. Kraemer Palas

Nalan Tuntaş 77

Nallıhan 156

Namık Kemal 57, 63, 119, 120, 123, 125, 126

Nasıra 68

Naşide Gökbudak 92, 93, 96

Nazım Dündar Sayılan 88

Nebile 107

Necmettin Sadık (Sadak) 39

Nereye Yüreğim? (Fındıklı) 73, 189, 226, 228

Necat Birinci 39, 56

Nejat Bayramoğlu 179

Nif 161

Nihat Sami Banarlı 43

Nişanlılar (Morkaya) 52

Nur İçözü 94

Nurtaç Ergün Atbaşı 17

Nutuk (Atatürk) 107, 121, 178, 179, 181, 194, 216, 218

O

Oğuzlar 13

Oğuz Özdeş 52

Okyanus 22

10 Ağustos 1920 (Sevr Antlaşması) 65 bk.

Sevr Antlaşması

16 Mart 1920 (İstanbul'un işgali) 63, 86, 91, 170, 230

19 Mayıs 1919 (Atatürk'ün Samsun'a çıkışı)

22, 52, 75, 105, 226, 230

19 Mayıs 1999 Atatürk Yeniden Samsun'da

(Özakman) 54

On İki Ada 171

Onların Romanı (Aka Gündüz) 45

Onuncu Yıl (Şapolyo) 54

Onuncu Yıl Marşı 56

On Yılın Romanı (Benice) 54

Orhan Pamuk 54

Orhon Yazıtları'ndan Bugünkü Türk Dünyasına (Enginün) 103

Orta Asya 57

Orta Çağ 14, 16, 65, 136, 137

Orta Çağcı 201

O Sarışın Kurt (İlhan) 74, 155, 202, 207, 210, 217, 233

Osman Aysu 79, 111

Osman Necmi Gürmen 76

Osman Nevres 97, 169, 170 bk. Hasan Tahsin

Osmanlı 13, 14, 16, 41, 44, 53, 54, 66-69, 71,

78, 87, 92, 95, 101, 103, 109, 110, 117, 130,

133-136, 140, 143, 145, 147, 151, 152, 155,

184, 185, 192, 194, 196, 197, 199, 201, 220-

222, 230, 234 Osmanlı Devleti 13, 14, 53, 54,

66, 71, 101, 109, 133, 151, 152, 197, 201, 220,

221, 234 Osmanlı İmparatorluğu 134, 135

Osmanlı Cumhuriyeti (Müjde) 87

Osmanlı Tarihi (Namık Kemal) 126

Osmanlı ve Avrupa, Osmanlı Devleti'nin Avrupa

Tarihindeki Yeri (İnalçık) 201

30 Ağustos Zafer Bayramı 194

31 Mart Vakası (1909) 25, 141

36 Baharı (Gürel) 63, 191, 210, 226, 227, 229

Ö

Öğretmen Okulu, öğretmen okulu 43, 84, 193, 227

Öner Yağcı 80

Özbekler Tekkesi 25, 79, 174, 224, 230

P

Papa Eftim 112, 230

Paris 53, 76

Pasaport 162

Pera 65, 71, 88, 108, 136, 137, 148 bk.

Beyoğlu

Pera Palas Oteli 88

Petöfi, Macar şairi 126

Peyami Safa 53

Polonyalı 126

Pontus 47, 98

Postacı Nazım 166

Pozitivizm 125, 135

Prag 33

Punta 162

R

R. Salahi Sonyel 180

Rahmi Ali 141, 208

Ramta 100

Râna (Gürmen) 76, 142, 144, 172, 173, 192, 222, 224, 226, 228

Rauf Bey, Rauf Orbay 36, 38, 107, 160, 161

Rawlings 76, 224

Ray Brock 55

Rayak 68, 149

Recaizade 119

Refahiye 156

Rembrant'vari 37

Renköy 86, 144, 222 bk. Erenköy

Reşat Halis 65

Reşat Nuri (Güntekin) 41-43, 237

Reşat Nuri Güntekin (Emil) 42

Rıza Tevfik (Bölükbaşı) 65

Rigas, Yunan şairi 126

Rodoplar 209

Rodoslu 85, 145, 232

Rodos'tan Karşıyaka'ya (Z. İzmirli-Y. İzmirli) 75, 199, 219

Roma 108, 155, 172, 210, 224

Roma Kulübü (Altınyelekliloğlu) 108, 155, 172, 210, 224

Romanya 179, 180

Rukiye 107

Rum, Rumlar 47, 48, 51, 85, 86, 91, 92, 97,

98, 100, 101, 103, 104, 112, 133, 162, 168,

169, 171, 175, 192, 198, 199, 222

Rumeli 104, 105, 209

Rumelili 64, 67, 172

Rumeli'ye Veda (Gökçe) 91, 172, 226

Rus, Ruslar 49, 62, 77, 80, 86, 105, 126, 142, 145, 152, 153, 167, 176, 179, 207, 220 Beyaz

Ruslar 111

Ruşçuk 67

Rusya 49, 52, 77, 80, 86, 111, 143, 145, 167, 168, 207, 208, 223, 225

Rusya'da Bir Türk Subayı (Özdeş) 52

Ruşen Eşref (Ünaydın) 36-39, 163

Ruşen Eşref Ünaydın (Birinci) 39

S

Saat Kulesi 64

Saatli Camii 133

Saba Altınsay 67

Sabiha 107

Sadabad Paktı 179

Sadi Borak 125

Safranbolu 112, 178

Sahnenin Dışındakiler (Tanpınar) 50

Sait 212

Sait Molu 184, 185

Sakarya, Sakarya Meydan Muharebesi, Sakarya Muharebesi, Sakarya Muharebeleri, Sakarya Savaşı 23, 24, 26, 31, 35, 38, 39, 44, 46, 48, 49, 52, 53, 73, 75, 79, 81, 83, 93, 106, 124, 157, 158, 160, 167, 170, 172, 178, 203, 229, 230, 235 Sakarya ordusu 24

Salih Bozok 122

Salih Fansa 108

Samanpazarı 190

Samim Kocagöz 48

Samim Kocagöz, Yazar-Eser-Üslup (Taş) 48

Samsun 22, 62, 64, 74, 97, 98, 105, 111, 132, 160, 161, 169, 174, 178, 181, 187, 189, 192, 194, 226, 230

Sanders bk. Liman von Sanders

San Remo 175

Sapho (Daudet) 126, 127

Saraybosna 79, 109, 189

Sarayburnu Parkı Gazinosu 211

Sarıkamış, Sarıkamış Harekâtı 65, 77, 80, 90, 142, 145, 177, 219, 220, 223

Sarıkamış'tan Sibirya'ya Nargin (Kızıldağ) 168, 210

Sarı Paşa 103, 124, 169, 170, 210, 223 bk.

- Mustafa Kemal
Sarı Paşam (Meydan) 65
 Sarışaban 98
 Sarışın Paşa 167, 210 bk. Mustafa Kemal
 Sarnıçlı köyü 68
 Selanik 15, 54, 65, 80-82, 86, 87, 91, 96-98, 101, 103-105, 109, 117, 118, 121- 123, 129-133, 135, 137, 141, 142, 145, 146, 154, 155, 158, 169, 170, 187, 194, 196, 205, 206, 210, 215, 216, 218, 219, 223, 231, 232
Selanik Alev Alev (Dilber) 97, 169, 210, 223
 Selanikli 14, 67, 81, 98, 141, 145
Selanik'ten İzmir'e: Zübeyde Hanım ve Mustafa Kemal (2006) (Gürbüz) 81, 105, 122, 158, 215
 bk. *Mustafa Kemal'in Romanı 2: Çakır Mustafa ve Mustafa Kemal'in Romanı 3: Selanik'ten İzmir'e*
Selanik'te Sonbahar (Kiremitçi) 87, 129, 146, 194, 196, 218
 Selçuk Kızıldağ 75, 77, 80, 86
 Selma Fındıklı 73, 80
 Semyon İvanoviç Aralov 207, 208
 Senegalli 51
 Serbest Cumhuriyet Fırkası, Serbest Fırka 48, 50, 107, 189
 Serçili 80
 Serez 94
 Serezli 94
 Servet-i Fünun 46, 119
 Servet-i Fünuncular 53, 119, 120
Sevgim ve İstrabım (Su) 54
 Sevim Kantarcıoğlu 201, 237
 Sevinç Çokum 53
 Sevr, Sevr Antlaşması 65, 79, 91, 101, 170
 Seydi Beşir Esir Kampı 71
 Seydişehir 156
 Seyit Onbaşı 145, 230, 236
 Sforza (Kont) 108, 111, 224
Sıdka: Rodoslu Mülteci (Yücel) 85, 222, 232
 Sırp 104
 Silvan 127
 Sinan Akyüz 100
 Sinan Meydan 65, 136
Sinesaf (Ardalı) 100, 145, 222
 Sirkeci 180
 Sivas 36, 38, 92, 96, 101, 105, 167, 169, 176-178, 226
 Sivas Kongresi 101, 105, 167, 169
Smyrna'nın Gözyaşları (Engin) 111, 169, 223
Sodom ve Gomore (Karaosmanoğlu) 30, 31
 Sofya 63, 82, 105, 142, 205, 206, 230
 Soğuk Tulumba 210
 Songül Taş 48
 Sovyetler 167 Sovyet Rusya 207, 208
 Soyadı Kanunu 183, 185, 189, 230, 234
 Söğüt 26, 30, 44, 52-54, 56
Sönmeyen Ateş (Aysu) 79, 172, 224
Sözde Kızlar (Aka Gündüz) 53
 Spa 84
 Subaşı 152
 Sultanahmet Meydanı 40
 Sultanahmet Mitingi 21, 22, 45, 76, 230
 Suriye 52, 83, 104, 105, 122, 139, 147, 151, 179, 187, 204, 220
 Susurluk 156
 Suvla 144
Süngülerin Gölgesinde (Safa) 53
 Süreyya Pavyonu 190
 Süveyş 146
 Sydney 102
- Ş
- Ş. Levent Deniz 85
Şahika&Feraye (Akyüz) 100, 142, 222, 232
 Şakir Balkı 94
 Şam 65, 66, 104, 112, 121, 137-141, 148, 149, 216, 219, 233
Şebben'in Kara Hüseyin'i (Adivar) 26
 Şehitler Anıtı 194
 Şemsettin Kutlu 38
 Şemsi Efendi Okulu 104
 Şeria, Şeria Vadisi 148, 149, 151
 Şerif Aktaş 26, 30, 31, 33, 36, 39, 40, 45, 47
 Şerif Taha (Mustafa Kemal) 104
 Şevket Süreyya Aydemir 163, 167
 Şeyh Sait Ayaklanması, Şeyh Sait İsyanı 107, 204
 Şişli 24
Şu Çılgın Türkler (Özakman) 54
 Şule Perinçek 179
 Şuhut 159
 Şükrü Elçin 37
 Şükrü Tezer 127
- T
- Tahir Karauğuz 23
 Taif 68
 Takamutsu, Japon Veliahdi 179
 Talat Paşa 147

- Talim ve Terbiye Dairesi 46
 Talip Apaydın 52
Tang Tango (Aka Gündüz) 45
Tanın 40
 Tanzimat 185
Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (Enginün) 37, 40-42
Tarih ve Mekân Odağında Türk Romanı İncelemeleri (Doğan) 87
 Tarık Buğra 49, 50
 Tarık Z. Tunaya 183
Tasvir-i Efkâr 36
 Tataresku, Romanya Başbakanı 179
 TBMM 106, 160, 167 bk. Büyük Millet Meclisi
Tek Adam (Aydemir) 163, 167
 Tekâlif-i Milliye Kanunu 176, 226
 Tekirdağ 105
Te Nea 101
 Tepebaşı 44
 Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası 106
 Tesalya 44
 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu 192
 Teşkilat-ı Mahsusa 77, 90, 95, 170, 219
 Teşkilat-ı Mahsusacı 79, 95
 Tetkik-i Mezalim, Tetkik-i Mezalim Heyeti 23, 24, 27, 40
 Tevfik Fikret 119, 120
 Tevfik Paşa, Sadrazam 108
 Tevhid-i Tedrisat Kanunu 106
 Tiflis 62, 226
 Topkapı 173
Toplumdübilimi (Çolak) 186
Toprak Acıkınca (Toy) 53
Toprak Ağalığından Sanayiciliğe, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kayserili Molu Ailesinin Hikâyesi (Molu) 185
 Toros, Toroslar 69, 70, 152, 153
Toz Duman İçinde (Apaydın) 52
 Trablus, Trablusgarp 74, 104, 141, 220
 Trabzon Rum Pontus Cemiyeti 47
 Trakya 62, 73, 96, 100, 141, 168, 174, 175, 208, 209, 224, 225
 Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 174
 Trikopis 27, 28
 Tuhafiyeci Yahya 212
 Tulkerim 68, 147, 151
 Tuna 87, 103, 109, 133
 Tuna Kiremitçi 87
 Tuna Serim 109
 Turgutlu 90
 Turgut Özakman 54, 237
Tün, Gün ve Sabah (Adıgüzel) 81, 170, 200, 222, 223
 Türk, Türkler 13, 14, 16, 21-57, 61, 64-70, 72, 75, 78, 80, 81, 83, 85-88, 91, 95-106, 108, 111, 112, 122, 123, 125, 126, 130, 133-137, 139-141, 143-145, 147, 149-151, 155, 157, 159-164, 168-172, 175, 179-183, 185, 187, 191, 192, 198-201, 203, 204, 208, 209, 211, 212, 216, 218, 220-224, 226, 227, 229-234, 236, 238, 239
 Türkçe 23, 41, 66, 93, 117, 126, 140, 150, 180, 183, 185-187, 199, 209
Türk Dili Dergisi 98
 Türk Dili Tetkik Cemiyeti 183
Türk Edebiyatında Tarihi Roman-Türk Tarihi ile ilgili (Argunşah) 47
Türk İnkılabına Bakışlar (Safa) 53
 Türkiye 22, 28, 34, 37, 41, 47, 49, 61-64, 66, 67, 73-78, 80-82, 84, 85, 94, 98, 101, 102, 106, 109, 125, 145, 151, 155, 164, 171, 179, 180, 182-184, 189, 190, 192, 194, 197, 199, 200, 202-204, 206, 208, 222, 226, 229-231, 238, 239
 Türkiye Cumhuriyeti 49, 155, 164, 180, 182, 194, 203, 226, 230, 238, 239 Türkiye Devleti 192 bk. Cumhuriyet
Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika (Sonyel) 180
 Türklük 123, 140, 185, 199, 215, 232
 Türk Ocağı 21
 Türk Ortodoksları Patrikliği 112
Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (Moran) 31
Türk'ün Ateşle İmtihanı (Adıvar) 21, 22, 24, 123, 124, 128, 157, 158, 165, 166, 168, 207
 Türk-Yunan Harbi 14
 Türk Yurdu 21
- U**
- Uludağ 89
 Ulya (Yorulmaz) 83, 198, 199, 231, 232
 Umar Ö. Ofraz 92
Umut: Hayat Akan Bir Sudur (Kulin) 79
 Urfa 52
 Uşak 52, 173
 Uzunada 94 bk. Kösten Adası
- Ü**
- “Üç Tepe” (Beyatlı) 64

Ürdün 179

Üsküp 84, 109, 201

V

Vahdettin 73, 79, 85, 92, 93, 96, 106, 108, 230

Vakit 41

Vardar Rüzgârı (Fındıklı) 80, 142, 222

Var Olmak (Tarus) 51

Vatan Borcu (Özdeş) 52

Vatan Dediler (Apaydın) 52

Vatan Tutkusu (Tarus) 51

Vatan ve Hürriyet Cemiyeti 104

Vatan Yolunda (Karaosmanoğlu) 28, 29

Veda: Esir Şehirde Bir Konak (Kulin) 78

Venedikli 198

Venizelos 91, 171, 179, 198

Viranşehir 156

Viyana 205

Vize 100, 224

Voroşilof, Rus generali 179

Vurun Kahpeye (Adivar) 25, 26

Y

Yaban (Karaosmanoğlu) 30-32, 35, 49

Yağmur Beklerken (Buğra) 50

Yahşihan 177

Yahudiler 69

Yahya Kemal (Beyatlı) 43-45, 51, 236

Yakınçağ Tarihimizde Roman (1908-1960)

(Kantarcioglu) 201

Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) 23, 24, 28-36, 40, 45, 235, 236

Yalçın Toker 62

Yaldız (Aka Gündüz) 45

Yalova 132

Yaralı Yürek (Toker) 62, 175, 224, 225

Yedek Subay Okulu 112

Yedinci Bayrak (Kutlu) 109, 168, 169, 223

Yemen 146

Yenihan 156, 166

Yeni Mecmua 37

Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (Enginün) 29-31, 33-36, 38, 41, 55

Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri (Kerman) 46

Yeni Türk Edebiyatı Metinleri (Enginün-Kerman) 27, 38

Yeni Türk Nesri Antolojisi (Elçin-Tevfikoğlu) 37

Yeni Türkiye 183

Yeni Zelandalılar 69

Yeşil Gece (Güntekin) 43

Yıldızeli 176

Yıldız Sarayı 66

Yılmaz Gürbüz 77, 81, 98, 101, 103-107, 121

Yılmaz Karakoyunlu 62, 96, 121

Yılmaz Özdil 186

21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum 98

23 Nisan (1920, TBMM'nin açılışı) 40, 105, 169, 173

Yitik Ülkü (Toy) 53

Yol Ayrımı (Kemal Tahir) 48

Yorgun Savaşçı (Kemal Tahir) 48

Yorgun ve Yaralı (Engin) 67, 111, 142, 222

Yozgat 63, 156

Yörük Ali Efe 111

Yugoslavya 179

Yukarı Öz 92

Yunan, Yunanlılar 14, 23, 24, 26, 27, 29, 33, 35, 38, 41, 43, 44, 46, 48, 52, 53, 62, 63, 65,

67, 78, 81, 85, 86, 89-93, 96-98, 100, 101,

103, 105, 109-111, 121, 126, 155-157, 159,

160, 162, 163, 167, 168, 170, 171, 174- 176,

179, 198, 199, 205, 219, 223-225, 230, 231

Yunan Adaları 43

Yunanistan 67, 98, 112, 141, 171, 175, 179,

198, 203, 208, 222, 226, 230

Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatında

Atatürk (Feyyaz Sağlam) 141, 208

Yunus Ayata 96

Yunus Nadi (Abaloğlu) 23, 166

Yusuf Akçura 23

Yusuf Hamzaoglu 201

Yusuf Ziya (Ortaç) 160, 235

Yücel İzmirli 75, 84, 90, 229

Yüzbaşı Celal (Morkaya) 52

Z

Zahireci İsmail 212

Zaman Rüzgârı (Sağlam) 83, 182, 189, 224, 226, 228, 232, 238

Zara 92, 156, 226

Zeynep Kerman 27, 38, 46

Zeytinburnu 173

Zeytinci Mustafa 212

Zile 156

Ziraat Mektebi 127, 128

Ziya Gökalp 30, 236

Ziya Paşa 119

Zor Yıllar: Sarıkamış'tan Cumhuriyet'e, Zor Yıllar
(Tuntaş) 77, 175, 176, 178, 226
Zübeyde Hanım 54, 65, 74, 76, 81, 90, 101,
103-106, 109, 110, 117-119, 122, 123, 128,
129, 131-133, 140, 146, 155, 180-182, 205,

207, 215, 216, 218-220, 233, 234
Zübeyde Hanım ve Oğlu (Serim) 109, 117-119,
122, 128, 129, 131-133, 140, 146, 155, 180,
181, 205, 207, 216, 220, 233
Zühal İzmirli 75, 84, 90